

I. Aastatel 1936–1940 Sõjaväe Tehnikakooli juhtkonda kuulunud ohvitseride ja Sõjaväe Tehnikakooli õpilaste elukäigust ning saatusest¹

I. I. Sõjaväe Tehnikakooli juhtkond

NORMAK, Artur-Bernhard, kolonel², K. S. dipl.

Sündis 3. septembril 1895. a Virumaal Lüganuse vallas, kus tema isa töötas kooliõpetajana. Pärast eelhariduse saamist jätkas ta õpinguid Tallinnas Nikolai gümnaasiumis, mille lõpetas 1913. a kevadel hõbemedaliga. Samal aastal siirdus Kiievisse, et sealse polütehnikumis ehituse alal oma haridusteed jätkata. Esimese maailmasõja puhkemisel välja kuulutatud üldmobilisatsiooni alusel kutsuti ta 1915. a kevadel sõjaväeteenistusse ja saadeti Petrogradi Nikolai inseneriväekooli, mille sõjaeegse lühendatud kursuse ta lõpetas 1916. a. Järgnevatel aastatel lõpetas ta Petrogradis asuva ohvitseride

õhusõidu (lennu-) kooli ja mereõhusõidu kooli Tallinnas. Võttis osa Esimese maailmasõja lahingutest aerostaatide roodu ülemana. 1917. a tuli ta üle teenistusse Eesti rahvusvägedesse ja oli 1. Eesti diviisi inseneriväe roodu (kompanii) ülemaks alamkapteni auastmes. Sama aasta lõpul lahkus ta sõjaväeteenistusest, et oma poolelijäänud õpinguid jätkata Kiievi Polütehnikumis. Kiievis olles võttis ta elavalt osa Ukraina Eestlaste Keskkomitee ja Kiievi Eesti Seltsi tegevusest. Alates 1918. a jaanuarist võttis osa võitlustest Kiievi kommunistide vastu kuni sakslaste tungimiseni Ukrainasse.

1920. a lõpul õnnestus tal kodumaale jõuda, kus ta astus sõjaväeteenistusse ja teenis Tallinna õhuväeüksuses ning hiljem inseneriväe inspektoris.

¹ Järgnevat elulood on koostatud **V. Orava** kirjutise alusel, mida on täiendatud **E. Tulviste** samasisulise töö andmetega. Lisatud on ka teavet Eesti Riigiarhiivi fondist nr 650 (Sõjaväe Ühendatud Õppeasutused) (ERA. 650–1–2376. Lk 1p–3 ja 650–1–713. Lk 1–257), seda eeskätt aastaarvude ja kuupäevade osas. Varem trükkis avaldatud teostest on kasutatud järgmisi: **V. Salo** (koostaja). E. V. kaadriohvitseride saatus. Brampton Ontario, 1994 (kasutatud Okupatsioonide Muuseumi veebiaadressil www.okupatsioon.ee asuvat elektroonilist 2006. a aprilli-mai versiooni); **Ü. Uluots**. Nad täitsid käsku. Eesti ohvitseride saatus. Tallinn, 1999. Teise maailmasõja ajal erinevates Saksa üksustes teeninute puhul on tuginetud peamiselt **L. Tammiksaare** raamatutele Eesti diviisi struktuur ja ohvitseride koosseis II maailmasõjas. Tallinn, 1998 ja Lühike ülevaade mõningatest Eesti üksustest Wehrmachtis, Politseis ja SS-is. Tallinn, 2001.

² Siin ja edaspidi on isikunimed juures ära toodud Eesti sõjaväe auastmed 1940. a seisuga.

1. septembrist 1922 kuni 1. septembrini 1923 viibis alalisvæe ohvitseride täienduskursustel. Õppis aastatel 1923–1925 Kõrgemas Sõjakoolis, lõpetas selle heade tulemustega. Kõrgemas Sõjakoolis võttis ta aktiivselt osa kursuslaste korraldatud loengutest, vaidlusõhtutest ning erinevatest uurimistöödest ning oli välismaa sõjakirjanduse muretseja. 15. jaanuaril 1926 määrati ta käsundusohvitseriks Kaitsevægede Staabi II osakonda. Oli SÜÕ lektor ja mitmete ajakirjas Sõdur avaldatud artiklite autor, side-eeskirja koostaja ja taktikamäärustikkude läbivaatamise komisjoni liige, šifrite eriteadlane. 1929. a novembris saadeti ta Eesti sõjavæelise esindajana Prantsusmaale ja Belgiasse asukohaga Pariisis. Aastatel 1930–1932 õppis ta Prantsusmaa Kõrgemas Sõjakoolis. 1934. a kodumaale saabudes teenis ta insenerivæe inspektuuris kaitsevægede sideülemana, oli Kõrgema Sõjakooli lektor ja 15. septembrist 1934 kuni 16. septembrini 1936 sidepataljoni ülem Tallinnas, täites ühtlasi kaitsevægede sideülema kohuseid. Sellelt ametikohalt määrati ta uuesti avatud Sv Tehnikakooli ülemaks.

1938. a sügisel lähetati A. Normak Hispaania kodusõja³ erapooletuks vaatlejaks San Sebastiani ning ta esindas ühtlasi Eesti Vabariiki (*Agent diplomatique d'Estonie en Espagne*) kindral F. Franco valitsuse juures. 1939. aasta suvel kodumaale saabudes nimetati ta insenerivæe inspektoriks ja kaitsevæe sideülemaks. Ta kuulus Nõukogude sõjavæele rendi alusel kasutada antud sõjaliste baaside komisjoni, mis loodi Eesti ja Nõukogude Liidu vastastikuse abistamise lepingu (28. september 1939) täitmiseks. Pärast Nõukogude sõjavæe ja kommunistide riigipööret (21. juuni 1940) arreteeriti ta 20. augustil 1940 kommunistide poolt ja hoiti kinni Tallinna Keskvanglas, kust ta teadmata kuupäeval Venemaale küüditati. Velikije Luki lahingutes 22.–24. detsembrini 1942 üle tulnud eestlaste teadetel on teda nähtud 1940/41. aastal Solikamski vanglas Uuralite jalamil koos endise Veeteede Valitsuse direktori insener E. Aaviku ja AEG direktori R. Aavakiviga.⁴

A. Normak ülendati majoriks 28. novembril 1924, kolonelleitnandiks 24. veebruaril 1931 ja koloneliks 24. veebruaril 1938.

Kol A. Normak oli respektieritud isiksus, kes valitses oma üksust arukalt ja tahtejõuga. Otsuste langetamisel oli teistel raske teda mõjutada. Ta oli laia silmaringiga inimene, omas häid närve, kõrgemat sõjalist haridust ja ulatuslikke teadmisi. Kol A. Normak abiellus 1921. a suvel Ksenia Kasutinaga, kes oli Tallinna tütarlaste gümnaasiumi matemaatikaõpetaja. 14. juunil 1941. a küüditati ta koos paljude teiste kaasmaalastega Nõukogude Liitu, kus ta töötas ühes Kirovi rajooni kolhoosis. Kodumaale saabus ta 1957. a ja suri 18. augustil 1975. a.

³ Hispaania kodusõda algas 13. juulil 1936. a ja lõppes 29. märtsil 1939. a.

⁴ Hilisematel andmetel hukati kolonel A. Normak 27. juunil 1941. a Tallinnas.

SIMSON, Artur, kolonelleitnant, VR II/3, K. S. dipl. Sündis 3. detsembril

1896. a Haapsalus. Lõpetas Haapsalus linnakooli 1914. a ja Gatšina sõjakooli lipnikuna 1916. a. Võttis osa Esimese maailmasõja lahingutest ja saabus rahvuslike väeosade moodustamisel 1917. a Eestisse. Vabadussõjas osales ta nooremohvitseri ja kompaniülemana 1. jalaväepolgu koosseisus 29. jaanuarist 1919 kuni sõja lõpuni. Võttis osa lahingutest Narva rindel Feodorovka, Fitinka, Vanaküla, Saarküla, Veliikino, Aleksandrovskaja-Gorka, Sala ja Vääska rajoonis. Vääska küla all sai ta 17. detsembril 1919. a haavata. Vabadussõja lõpul oli 1. polgu 12. roodu (kompanii) ülem. 1920–1921 viibis

alalisväe ohvitseride täienduskursustel (I lend). 1922. a alguses määrati Sõjakooli kadettide 2. kompanii rühmaülemaks. 1923. a märtsikuul viibis Helsingis Vabadussõjas langenute mälestussamba avajumalateenistusel kadettide aukompanii 1. rühma ülemana. 1923. a sügisest kuni 1927. a kevadeni oli kadettide 2. kompanii ülemaks. 1927. a sooritas Kõrgema Sõjakooli sisseastumiskatsed ja viibis 1928–1930 Kõrgemas Sõjakoolis, mille lõpetamise järel teenis 1. jalaväerügemendi staabiülemana ja Narva kaitseringkonna staabiülemana. Alates 1937. a varakevadest oli Lahingukooli ülemaks ja 1939. a juunist kuni 1940. a septembrini Sv Tehnikakooli ülemaks, kuni kommunistid selle likvideerisid. Seejärel oli ta Tallinnas Sõjakooli Eesti pataljoni ülem. Viimaselt ametikohalt evakueerus ta koos Sõjakooliga Tjumeni linna Ida-Siberis. Eesti diviiside loomisel oli ta 249. diviisi staabiülemaks. Pärast (võib-olla ka enne) Velikije Luki lahinguid eemaldati A. Simson sellelt ametikohalt. Pärast sõda oli ta Hariduse Rahvakomissariaadis sõjalise kasvatuse osakonna juhatajaks. Pärast demobiliseerimist töötas ta Tallinnas majavalitsuse insenerina. Pärast pensioneerumist 1956. a kannatas pikemat aega tervishäirete all ja suri 8. juunil 1967. a ning maeti Rahumäe kalmistule.

Kol-ltn A. Simson abiellus 1926. a Irene Kvarnströmiga ja sellest abielust oli neil kaks poega.

JÕURAM, Rudolf, kapten

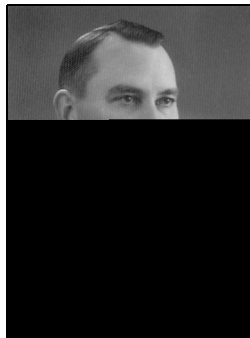
Sündis 23. augustil 1903. a Laiusel. Pärast keskhariduse omandamist astus 1921. a Sõjakooli. Lõpetas selle teise rahuaegse lennu I järgus ja ülendati nooremleitnandiks 29. augustil 1924. Järgnes teenistus rühmaülemana 1. jalaväerügemendi 3. kompaniis, kust ta lähetati SÜÕ ohvitseridele korraldatud raskekuulipildurite kursusele. Lõpetamise järel suunati R. Jõuram I pataljoni raskekuulipildurite kompanii õpperühma ülemaks. 24. veebruaril 1928. a ülendati ta leitnandiks ja 24. veebruaril 1934. a kapteniks. Kuna rügemendis ei olnud kapteni auastmele vastavaid vakantseid ametikohti,

viidi ta üle 2. üksik-jalaväepataljoni asukohaga Tartus. 1936. a septembrist kuni 1940. a septembrini oli ta Sv Tehnikakooli käsundusohvitser, kuni kommunistid kooli likvideerisid. Samast ajast alates arvati ta Punaarmee Tallinna Sõjakooli koosseisu roodukomandörina⁵. Sõja puhkemisel evakueeriti Sõjakool 1941. a juulis Nõukogude Liitu Tjumeni linna. Alates aastast 1942 võttis ta osa võitlustest Teises maailmasõjas Punaarmee koosseisus 249. diviisi staabiülema abina. Pärast sõja lõppu demobiliseeriti R. Jõuram alampolkovnikuna. Ta oli palju aastaid Tallinna Polütehnilise Instituudi sõjalise kasvatuses õppejõud. R. Jõuram suri 1. oktoobril 1973. a ja maeti Laiusele.

Iseloomult oli ta korrektne, sõbralik, edasipüüdlik ja abivalmis inimene. Perekonnaseisult oli vallaline.

WILLIAMSON (end. VILLEMSON), Vassili, kapten

Sündis 6. juulil 1901. a Pärnus. Tema vanemad olid noorena maalt linna asunud, kus nad visa töö ja kokkuhoiduga olid soetanud valmisriiete kaupluse.

V. Williamsonil oli neli vanemat venda, kellest kaks olid rakendatud perekonna äritegevusse. Nii oli isal võimalik avada Tallinnas teine äri. Lapsepõlve ja noorema kooliea veetis V. Williamson Pärnus. Sõjast (Esimene maailmasõda) tingituna õppis ta vaheldumisi Pärnus ja Tallinnas Vene kroonugümnaasiumis, lühemat aega ka Põhja-Kaukaasias Stavropolis. Pärast bolševikkude riigipööret 1917. a naasis ta suurte raskustega Kaukaasias

siast kodumaale ning jätkas õpinguid Pärnu gümnaasiumis.

23. veebruaril 1918. a oli tal õnn viibida Pärnus Eesti Vabariigi iseseisvusmanifesti väljakuulutamisel. Viimasele sündmusele kaasaelamine jättis tema hinge kustumatu mälestuse ja süvendas temas truudust Eestile. 1918. a veebruari lõpul (Saksa okupatsiooni algul) muudeti Pärnu gümnaasium saksa õppekeelega keskkooliks, kus mitmed õpetajad olid Saksa sõjaväelased. Kuna ühtegi teist võimalust hariduse saamiseks ei olnud, tuli tal okupatsiooni kestel selles koolis oma õpinguid jätkata. 1918. a sügisel, pärast suvist vaheaega, ilmnes, et Saksa sõjajõud läänerindel on murdumas. Sündmused kodumaal hakkasid kiiresti ja lootustäratavalt arenema riikliku iseseisvuse

⁵ Komandör – Eesti kaitseväes *ülem*, Eesti mereväes *sõjalaeva ülem* ehk *komandör*. Mõnes teises riigis, antud kontekstis Nõukogude armees, tähistatakse mõistega *roodukomandör* väeüksuse ülemat (Eesti vaste *kompaniitülem*).

saavutamise suunas. Kohalikkude eestimeelsete haritlaste ja koolmeistrite algatusel saadi luba avada eesti õppekeelega gümnaasium. Hulk eestimeel-seid õpilasi lahkus saksastunud koolist ja astus eestikeelsesse kooli, nende hulgas oli ka V. Williamson. Õppetöö kestis selles koolis lühikest aega, sest 1918. a novembris, kui Saksamaa oli sõja kaotanud, tuli V. Williamsonil koos vanemate klasside õpilastega vahetada raamat relva vastu, et kindlusta-da omariiklust ja üldist julgeolekut Pärnus. 27. detsembril 1918. a läks rühm vabatahtlikke koolipoisse rindele, nende hulgas ka V. Williamson.

Rinne asus sel ajal Volvetis, umbes 40 km Pärnust. 6. jalaväepolgu koos-seisus võttis ta osa lahingutegevusest kuni 1919. a aprillini, olles koolipoiste rühmaülemaks. 17. veebruaril 1919 sai Lätimaal Burtnieki järve ääres haa-vata, kui kattis oma rühmaga edukalt teiste üksuste taandumist. Pärast haig-laravi Viljandis läks V. Williamson oma nõudel ja soovil tagasi rindele, kus jätkas võitlust sissetungivate Vene kommunistide vastu kuni 1919. a aprilli-kuuni. Siis suunati Vabariigi Valitsuse otsusega vabatahtlikud koolipoisid rindelt ära, et nad saaksid jätkata oma poolelijäänud õpinguid.

Koolitöö kõrval kuulus ta kuni Vabadussõja lõpuni Pärnu kooliõpilaste roo-du koosseisu, kus ta oli roodu veltveebliks. Vabatahtliku koolipoisi ja lahingus haavata saanuna hindas Vabariigi Valitsus tema teeneid: talle anti tasuta maa. 1920. a võeti ta vastu Sv Tehnikakooli. 1923. a lõpetas ta kooli I järgus ja ülen-dati rahuaegse ohvitserina (suurtükitehnikuna) nooremleitnanti auastmesse.

V. Williamson määrati teenistusse soomusrongirügementi, kus ta teenis mitmesugustel ametikohtadel kuni aastani 1935. Teenistuse jooksul ülendati ta leitnandiks ja hiljem kapteniks. 1935. a viidi ta üle Sõjaväe Varustusvalit-suse relvastusosakonna relvatöökoja ülemaks. 1936. a määrati ta Sv Tehni-kakooli taasavamisel selle kooli suurtükiklassi ülemaks ja samas kooliülema alaliseks asetäitjaks (kuni Eesti sõjaväe likvideerimiseni 1940. a). Sunniviisil Punaarmeesse üle võetuna määrati ta korpuse⁶ 614. suurtükipolgu tehnilise varustuse ülemaks. Saksa-Vene sõjategevuse alguses viidi ta koos teiste Eesti sõjaväelastega vahialusena Irboska juures marsikolonnis Venemaale. Juuli algul 1941 langes Porhovi juures sakslaste kätte vangi. Viibis 4 kuud ebainimlikes tingimustes Saksa sõjavangilaagris Ida-Preisimaal Ebenrodes. 1941. a novembris saabus Tallinnasse oma perekonna juurde.

Ohvitseridelt nõutud registreerimisel määrati ta politseiüksuse ülemaks. Aastatel 1941–1944 teenis V. Williamson mitmes sakslaste organiseeritud ja formeeritud politseipataljonis kompanii- ja pataljoniülemana.⁷ 1944. a sügi-

⁶ 1940. a septembris Eesti sõjaväest moodustatud Punaarmee 22. territoriaalne laskur-korpus (koosnes 180. ja 182. laskurdiviisist, õhutõrje-suurtükiväedivisjonist, side- ja pioneeripataljonist; isikkoosseis oli kokku ligi 10 000 meest).

⁷ 29. eesti politseipataljoni (*Estnische Schutzmannschafts Abteilung 29*) 2. kompanii ülem aastatel 1941–1943, 1943. a 29. vahipataljoni kompaniülem, 1944. a võis olla 32. või 41. politseipataljoni ülem.

sel, kui sakslased Eestist taandusid, taandus ta oma pataljoni riismetega üle Riia ja Memeli Saksamaale. 1944/45. a oli ohvitserina juhtide reservis Saksamaal Neuhammeris ja Taanis. Kapitulatsiooni eel, kui eesti üksused Taanit välja viidi, põgenes ta rongilt ja varjas end Taanis, kust ta suundus hiljem keerulisi teid pidi Saksamaale Flensburgi. Viibis (UNRRA⁸ loodud) Flensburgi põgenikelaagris selle asutamisest kuni 1946. a märtsini. Asus ümber Ameerika tsooni Ansbachi laagrisse lootusega sealt hõlpsamalt USAsse emigreeruda. Põgenikelaagris viibides oli ta IRO⁹ teenistuses ja laagri Eesti Rahvuskomitee esimeheks. 1949. a juunikuul emigreerus venna käendusel USAsse ning jäi elama Baltimore'i. Seal elas ta esialgu oma venna juures, keda ta polnud ligi 40 aastat näinud. Pärast paariaastast USA oludega kohanemist, keele ja tehnilise terminoloogia õppimist õnnestus tal leida püsiv teenistus Bethlehem Steel Co. tehases tehnilise joonestajana (*draftsman*). 1967. a pensioneerus ta omal soovil, olles jõudnud vanema konstruktor-joonestaja (*senior designer*) ametikohale.

On aktiivselt osa võtnud kohalikest eesti rahvusgrupi üritustest ja ettevõtetest ning neid oma nõuannete ja panusega toetanud. On koostanud Eesti Arhiivile USAs mälestuskirjutisi, on esinenud Vabariigi aastapäeva aktustel ja Vabadussõja alguse tähistamisel ning oli USA Eesti Ohvitseride Kogu ülemaalse grupi esimees. Suri USAs Baltimore's 27. septembril 1992. a.

KANDRE (end. KRAUS), Alfred, kapten

Sündis 14. juulil 1900. a Tartumaal Maarja-Magdaleenas. Alghariduse sai Vassevere algkoolis Roelas. Õppis Krasnoje Selo kommertsgümnaasiumis ja lõpetas Võõritsa kommertsgümnaasiumi Venemaal. 1918. a tuli vanematega Eestisse ja asus elama Jõgevale. Võttis osa Vabadussõjast (üksus ja auaste teadmata), hiljem astus Sv Tehnikakooli, mille lõpetas heade tulemustega 1923. a. Ülendati rahuaegse ohvitserina (käsi relvatehnikuna) nooremleitnanti auastmesse. Teenis lühikest aega 2. soomusrongirügemendis Valgas, kust viidi üle 7. jalaväerügemendi relvurohvitseriks. 1936. a ok-

toobrikuus määrati ta uuesti avatud Sv Tehnikakooli II kursuse käsirelvva-

⁸ UNRRA (*United Nations Relief and Rehabilitation Administration*) – Ühinenud Rahvaste Abistamis- ja Rehabilitatsioonivalitsus. Tegutses aastatel 1944–1947 liitlaste ekspeditsioonijõudude Euroopa kõrgema peakorterit alluvuses. Eesmärgiks oli aidata sõjapõgenikke ning tagada nende laagrites heaolu ja arstiabi. IRO (*International Refugee Organization*) – Rahvusvaheline Põgenike Organisatsioon – oli eelmise järglasorganisatsioon alates 1947. aastast.

⁹ Vt eelmine viide.

klassi ülemaks ja käsirelvade õppejõuks. Eesti sõjaväe ja Sv Tehnikakooli likvideerimisel viidi A. Kandre üle Punaarmeesse ja ta kuulus Tallinna Sõjakooli koosseisu. Sõja puhkedes evakueerus koos Sõjakooliga Venemaale Tjumeni linna. Teenis mitmesugustel ametikohtadel Eesti Laskurkorpuse 249. diviisi koosseisus, olles viimasena diviisi suurtükiväevarustuse ülemaks. Sõja lõpus demobiliseeriti Punaarmeest pataljoniuülemaks kohalt (alampolkownikuna) ja töötas selle järel ALMAVÜs¹⁰. 1924. a abiellus Aino Piirakuga. Abielust sündis kolm last. A. Kandre suri 24. septembril 1969. a ja ta maeti Liiva kalmistule.

RANNIT, Leo, kapten

Sündis 16. septembril 1905. a. Pärast keskkooli lõpetamist astus 1923. a sügisel Sõjakooli üldklassi. 1927. a sügisel lõpetas Sõjakooli tehnilisväe osakonna 3-aastase kursuse, ülendati nooremleitnandiks ja määrati pioneeripataljoni, kus teenis mitmesugustel ametikohtadel. Määrati Tartu Ülikooli juurde keemiaosakonda, mille lõpetas edukalt keemiainsenerina. 1937. a viidi teenistuses üle Sv Tehnikakooli koosseisu, kus ta määrati pürotehnikaklassi ülemaks ning lõhkeainete ja laske-
moona valmistamise praktiliste tööde lektoriks.

Eesti sõjaväe likvideerimisel 1940. a septembris viidi L. Rannit üle Punaarmee koosseisu. Andis kohe lahkumisavalduse ja töötas aastatel 1941–1944 Tallinna Tehnikumis keemiaõppejõuna. Lahkus kodumaalt 1944. a lõpul enne okupatsiooni algust. Sõja lõpus viibis Saksamaal Hanau sõjapõgenike laagris, kus ta tegutses gümnaasiumiõpetajana. Emigreerus Austraaliasse, kus töötas keemikuna. Suri 11. novembril 1996 Austraalias Sydneys.

KOMMUSAR (end. KOMMISAR), Paul, kapten

Sündis 10. augustil 1900. a. Pärast keskkooli omandamist astus 1920. a Sv Tehnikakooli, mille ta lõpetas 27. juulil 1923. a sõjariistade tehnikuna ja ülendati nooremleitnandiks. Määrati teenistusse auto-tanki rügementi, kus ta teenis mitmesugustel ametikohtadel. 1938. a sügisel viidi P. Kommusar üle SÜÕ koosseisu ja määrati Sv Tehnikakooli III kursuse motomehaanikaklassi ülemaks. Arreteeriti 1941. a kommunistide poolt ja küüditati Venemaale Permi oblastisse, kus ta Solikamski või Ussolje vangilaagris 29. jaanuaril 1942. a suri.

¹⁰ ALMAVÜ – (Nõukogude Liidu) armee, lennukõue, mereväe abistamise vabatahtlik ühing.

ISSAKO, Voldemar, kapten

Sündis 17. märtsil 1902. a Tartumaal Ahja vallas Ahja-Metskülas Makke talus. Perekonnas oli neli last: üks tütar ja kolm poega. Hariduse sai Ahja-Metsküla kolmeklassilises vallakoolis ja Hugo Treffneri gümnaasiumis Tartus. Võttis sealse kooliõpilaste pataljoni koosseisus osa Vabadussõjast.

1923. a sügisel astus V. Issako Sõjakooli üldklassi. 1927. a sügisel lõpetas Sõjakooli tehnilisväe osakonna 3-aastase kursuse, mille järel määrati ta teenistusse sidepataljoni. Täitis aastate jooksul mitmesuguseid, enamikus õppeülesandeid ja oli sidepataljoni ülema adjutant. Ta oli "Raadiotehnika õpperaamatu" (Tallinn 1927) kaasautoriks (koos A. Kalmusega). 1938. a sügisel viidi ta üle SÜÕSse ning määrati Sv Tehnikakooli III kursuse elektrotehnikaklassi ülemaks ja sideasjanduse, sidevarustuse materiaalosa ning vastavate praktikumide õppejõuks. Kodumaa okupeerimise ja Eesti sõjaväe likvideerimise järel määrati ta 8. septembril 1940. a 22. territoriaalse laskurkorpuse staabi 415. sidepataljoni raadioroodu ülemaks. Sellelt ametikohalt lahkus juulis 1941. Viibis Saksamaal sõjavangis kuni 1941. a novembrini. Alates 1941. a detsembrist teenis Tallinna Ringhäälingus heliinsenerina kuni Rootsi põgenemiseni 1944. a septembris. Rootsis olles töötas raadiooparaatorina, masinavabriku kontrollijana ja kontoriametnikuna. Alates 1955. a kuni pensionile jäämiseni töötas Norrköpingi linnas asuvas Philipsi elektrotehnikatehases konstruktorina. Suri 2. aprillil 1999 Rootsis Norrköpingis.

1.2. Väeosadest Sõjaväe Tehnikakooli II kursuse juurde lähetatud kutseohvitserid

KRISTJUHAN, Jaan, leitnant

Sündinud 4. juunil 1907. a. Keskkhariduse omandas Tallinna Poeglaste Kaubanduskoolis ja Sõjakoolis, mille VI lennu lõpetas 1929. a nooremleitnandina (jalaväe alal). Esimeseks teenistuskohaks sai KÜÕ. 1936. a määrati Sv Tehnikakooli suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a.

Eesti väeosade likvideerimise järel viidi J. Kristjuhan üle Punaarmeele, kus ta teenis 22. territoriaalse laskurkorpuse 614. suurtükiväepolgus autotranspordi alal. Sealt komandeeriti ta tagalasse. Punaarmee 7. Eesti diviisi formeerimisel oli ta suurtükiväepolgu tehnilise varustuse ülem. Enne Velikije Luki lahinguid 1942. a detsembris määrati J. Kristjuhan tagavarapolgu patareitülemaks.¹¹ Hiljem oli ta ohvitseride

¹¹ Mõeldakse 1942. a Venemaal formeeritud 8. Eesti Laskurkorpust (koosnes 7. ja 249. laskurdiviisist ning 1. tagavara-laskurpolgust, 1943. a seisuga kokku üle 27 000 mehe).

reservis kuni sõja lõpuni. Pärast sõda demobiliseeriti kapteni auastmes. Ta oli Tallinna Tehnikumi õppejõud ning ühes tehases konstruktsioonibüroo juhataja. Lõpetas Tallinna Polütehnilise Instituudi masinaehituse alal (kaugõppes). Suri 25. jaanuaril 1983 sisemise verejooksu tagajärjel.

LIIV, Jaan, leitnant

Sündinud 24. juunil 1907. a Läänemaal Massu vallas. Keskkhariduse omandas Riigi Ühistehnika-gümnaasiumis ja Sõjakoolis, mille VI lennu lõpetas 1929. a. J. Liiv ülendati jalaväe nooremleitnandiks. Järgnevalt teenis ta Sõjakooli patarei rühmaülemana. 24. veebruaril 1934. a ülendati leitnandiks. Hariduse täiendamiseks lähetati 4. suurtükiväegrupist Sv Tehnikakooli II kursuse juurde pürotehnikaklassi, mille 4-aastase kursuse lõpetas 10. juulil 1940. a.

Järgnes teenistus 4. suurtükiväegrupis ja Punaarmee 22. territoriaalse laskurkorpuse 626. kergehaubitsapolgus Otepääl. Sõja puhkedes viidi ta koos väeosaga Venemaale, kus langes esimeste lahingute ajal juulikuu alguses 1941 sakslaste kätte vangi. Saksamaal asuvast sõjavangilaagrist vabanemise järel jätkas õpinguid Tallinna Tehnikaülikoolis ja tegutses Tallinna Omakaitse I pataljoni 2. kompanii ülemana. 29. septembril 1944. aastal lahkus ta kodumaalt ja töötas Saksamaal Lindaus lihttöölisena.

Sõja lõpul veetis põgenikuaastad Mammingeni laagris, kus ta oli Eesti Rahvuskomitee juhatuses ja laagri politsei teenistuses. Hiljem teenis USA sõjaväe juures Stuttgardis vahi- ja töökompaniis. 1949. a emigreerus USAsse. Elas ja töötas New Yorgi osariigis Staten Islandil. Võttis osa seltskondlikust tegevusest: oli New Yorgi Eesti Ohvitseride Kogu, Eesti Ohvitseride Keskkogu ja Eesti Vabadusvõitlejate Ühingu liige. Suri 29. septembril 1971. a südamehäire tagajärjel.

MÕTSKÜLA, Johannes, leitnant

Sündinud 29. juunil 1908. a. Keskkhariduse omandas Tõrva Ühisgümnaasiumis ja Sõjakoolis, mille VI lennu lõpetas 1929. a nooremleitnandina (jalaväe alal). Esimeseks teenistuskohaks sai KÜÕ. Määrati II kursuse suurtükiklassi juurde, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. Sellele järgnes teenistus 6. suurtükiväegrupis.

Eesti väeosade likvideerimise järel viidi üle Punaarmeesse, kus teenis 22. territoriaalkorpuse 614. raskesuurtükiväepolgus I divisjoni suurtüki-

tehnikuna. 1941. a juulikuu alguse lahingutes Porhovi juures langes sakslaste kätte ja viibis Ida-Saksamaal Ebenrode ja Stablacki vangilaagris. 1942. a märtsis vabastati sõjavangist, kuna määrati tööle politseisse. Kodumaale jõudnud, töötas referendina Eesti Julgeolekupolitseis. 9. märtsi 1944. a hommikul tööle minnes sai J. Mõtsküla haavata: ta suri Tallinna pommirünaku ohvrina.

RAENDI, Enn (end. REIMAN, Eugen), leitnant

Sündinud 6. aprillil 1908. a Tartumaal põllutöölise perekonnas. Pärast gümnaasiumi lõpetamist astus Sõjakooli, mille lõpetas 29. augustil 1932. Ülendati kutseohvitseri õigustega suurtükiväe nooremleitnandiks ja määrati teenistusse õhukaitse suurtükiväegrupi Tallinnasse. Hariduse täiendamiseks lähetati ta 1936. a novembris Sv Tehnikakooli II kursuse suurtükiklassi juurde, mille lõpetas 10. juulil 1940 ning omandas sõjaväetehniku kutse.

Punaarmee koosseisus alustas ta 1941. a suvel sõjateed 22. territoriaalkorpuse 150. õhukaitsedivisjonis. Teenis Eesti Laskurkorpuses suurtükiväetüksuste lahinguvarustuse ülemana, väliautotranspordibaasi ülemana ja suurtükiväebrigaadi komandöri asetäitjana tehnika alal. 1944. a alates kuulus Nõukogude Liidu kommunistlikku parteisse. Lahkus sõjaväeteenistusest 1956. a kaardiväe alampolkovniku auastmes. Teda autasustati kahe Punatähe ordeni ja paljude medalitega. Alates 1960. a oli E. Raendi Tartu Jõesadama ülem ja kuulus Tartu Tööraha Saadikute Nõukokku. Ta suri 29. augustil 1973. a südamerabanduse tagajärjel.

ROO (end. ROOSE), Jaan, kapten

Sündinud 23. juunil 1906. a. Keskariduse omandas Valga Poeglase Gümnaasiumis ja Sõjakoolis, mille lõpetas 1928. a nooremleitnandina. Määrati teenistusse 3. üksik-jalaväepataljoni Valgas, kust lähetati hariduse täiendamiseks Sv Tehnikakooli II kursuse juurde. Ta määrati käsirelvaklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940 ja ülendati kapteniks. Lähetati pärast Sv Tehnikakooli Tallinna Tehnikaülikooli juurde mehaanikaosakonna kursusele.

1940. a septembris viidi üle Punaarmee koosseisu 22. territoriaalkorpuse 614. suurtükiväepolgu autopargi ülemaks. 1941. a juulikuu lõpul läks koos väeosaga Venemaale, kus võttis osa lahingutest Porhovi ja Dno juures. 1943. a Eesti väeosade

loomisel oli 7. diviisi suurtükivarustuse ülem. Sõja lõpus demobiliseeriti alampolkovniku auastmes. Lõpetas ülikooli ja töötas Saku sovhoosi direktorina. Alates 1957. a kuni pensioneerumiseni oli ajakirja Tehnika ja Tootmine peatoimetaja. Suri 16. veebruaril 1992. a.

VÄRK, Paul, leitnant

Sündinud 26. aprillil 1908. a. Keskkhariduse omandas Tõrva Ühisgümnaasiumis ja Sõjakoolis, mille VI lennu lõpetas 1929. a nooremleitnandina (jalaväe alal). Esimeseks teenistuskohaks sai KÜÕ. Hariduse täiendamiseks lähetati Sv Tehnikakooli II kursuse juurde ja määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a.

Eesti väeosade likvideerimise järel viidi P. Värk üle Punaarmeesse ja ta teenis 22. territoriaalkorpuse 614. raskesuurtükiväepolgu staabikomando ülema abina. Kui Venemaal loodi 1942. a Eesti väeosi, sai 7. diviisi suurtükiväevarustuse ülema abiks. Hiljem määrati korpuse suurtükiväevarustuse ülema abiks. Sel ametikohal oli ta sõja lõpuni, mil ta demobiliseeriti alampolkovniku auastmes. Sõjale järgnenud aastatel töötas Tallinna Tselluloositehases laboratooriumi juhatajana, Riigikontrollis ja Linda tootmiskoondise direktorina. Suri 8. septembril 1981. a kopsupõletikku.

1.3. Sõjaväe Tehnikakooli II kursuse käsirelvaklass

AAVOLA (end. ADLER), Artur, nooremleitnant

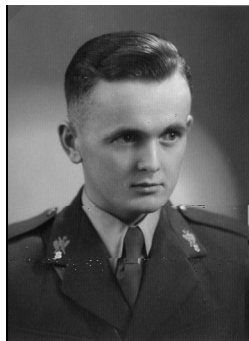

Sündinud 29. oktoobril 1912. a. Otepää gümnaasiumi lõpetamisele järgnes sõjaväeteenistus. Ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele raskekuulipildurite kompaniisse. Lõpetas kursuse 25. juulil 1933. a ja 24. veebruaril 1934. a ülendati ta lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a võeti A. Aavola vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja tegelikku sõjaväe ning määrati käsirelvaklassi. 24. veebruaril 1940 lõpetas ta kursuse ja ülendati jalaväe nooremleitnandiks kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega. Pärast Eesti väeosade likvideerimist viidi A. Aavola üle Punaarmeesse. Sõja ajal oli ta suurtüki-

varustuse ülem, teenis üksik-pioneeripataljonis ja hiljem teistes väeosades. Pärast demobiliseerimist (kapteni auastmes) töötas ta pikemat aega juveli-

tehases (end R. Tavasti töökoda) peainsenerina ja hiljem insenerina Elektrotehnika Instituudis. Suri 29. juunil 1979. a.

ILVES, Roland, nooremleitnant

Sündinud 9. juulil 1916. a Narvas. Pärast Narva gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Selle lõpetas ta 1932. a ja 24. veebruaril 1933. a ülendati R. Ilves lipnikuks. Järgnesid matemaatikaõpingud Tartu Ülikoolis. 29. oktoobril 1936. a võeti ta vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvaklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. R. Ilves ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Haigestus ja suri 19. märtsil 1940 ning maeti Narva kalmistule.

KIVIMÄE (end. STEINBERG), Arnold, nooremleitnant

Sündinud 25. oktoobril 1916. 29. oktoobril 1936. a võeti Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvaklassi. 24. veebruaril 1940. a lõpetas kursuse ning ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimise järel viidi A. Kivimäe üle Punaarmeele. Langes 1941. a sakslaste kätte vang. Vabanes Saksa sõjavangist 1941. aasta lõpul ja teenis eestlastest moodustatud (Saksa) üksustes relvurohvitserina.¹² Kaasvõitlejatel on teateid, et ta olevat olnud 1944. a Võrus ühe Saksa sõjaväeüksuse juures pioneeriohvitser. 1944. a septembris, pärast Tallinna vallutamist Punaarmee poolt, oli teda nähtud Tallinnas. Teistel andmetel represseriti ta Nõukogude võimu poolt pärast sõda. Suri 26. mail 1945. a Nõukogude Liidus Leningradi oblastis.

¹² Oli 1941. a sügisel moodustatud 183. eesti julgestusgruppi (pataljoni) (*Estnische Sicherungs Abteilung 183*) relvurohvitser. 1941. a sügisel moodustati eestlastest julgestusüksusi, mis allusid Wehrmachtile ning mille ülesanne oli ühendusteede ja kommunikatsioonide kaitsmine. Hiljem formeeriti nende baasil politseipataljone.

KOLGA, Arnold, nooremleitnant

Sündinud 1. oktoobril 1914. a. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. a. Samal aastal ülendati ta kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimise järel viidi üle Punaarmeesse, kuid 1941. a õnnestus tal siiski jääda Eestisse. Teenis eestlastest moodustatud (Saksa) üksustes. 1944. a septembris oli teda nähtud Tallinnas, kuid hilisema saatuse kohta puuduvad teated.

Mõningatel andmetel püüdis ta 1944. a hilissügisel omal käel Rootsi põgeneda, kuid arvatavasti hukkus.

KUBJA (end. KUBJAS), Hugo, nooremleitnant

Sündinud 23. veebruaril 1913. a Tartumaal Pala vallas. Keskhariduse omandas Tartu Realgümnaasiumis, mille lõpetamisele järgnes sõjaväeteenistus 2. üksik-jalaväepataljonis, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetas selle raskekuulipildurite kompaniis 25. juulil 1933 ja ülendati lipnikuks 24. veebruaril 1934. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ning sõjaväe tegevteenistusse ja määrati käsirelvklassi. Lõpetas selle 24. veebruaril 1940, mil ta ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

10. juulist 1940. a alates teenis 9. üksik-jalaväepataljonis Pärnus 1. kompanii raskekuulipildurite rühma ülemana.

10. septembril 1940 alustati pataljoni evakueerimist Petserisse, kus moodustati Punaarmee 171. laskurpolk. Täitis ajutiselt (kuni põgenemiseni) polgu ladude ülema, töökodade ülema ja relvatehniku kohuseid. Võttis metsavennana osa Tartu vabastamisest 1941. a suvel. 1941. a novembris leidis teenistust relvurohvitserina Tallinna 29. kaitsepataljonis¹³, mis asus Narva maanteel. 3. märtsil 1942 saadeti pataljon puuduliku relvastusega Leningradi rindele. 1942. a kevadel vabastati H. Kubja ta omal palvel sõjaväeteenistusest, kuna tahtis jätkata õpinguid ülikoolis. 1943. a aprillis mobiliseeriti ja oli kuni 11. augustini 1944 relvurohvitseriks Petseri Omakaitse. Oli kuni 21. septembrini 1944. a Läänemaa Omakaitse Lihulas asuva II

¹³ Mõeldakse ilmselt 1941. aasta novembris formeeritud 29. eesti politseipataljoni (*Estonische Schutzmannschafts Abteilung 29*).

pataljoni pioneerirühma ülem. 2. oktoobril 1944 läks perega Saksamaale Gotenhafenis, kust liikus edasi Tübingeni ja Wartenbergi. Reutlingenis töötas Stoll und Co. tehases joonestajana. 19. märtsil 1945 kutsuti sõjaväekomisjoni, kuhu keeldus minemast. Lahkus Reutlingenist ja läks kuni prantslaste saabumiseni metsa pakku. 1945. a sügisel asus elama Esslingeni ning seejärel Württembergi Geislingenisse. 5. juulil 1949 asus Ludwigsburgi emigratsioonilaagrisse ja 27. septembril 1949 Grohne läbikäigulaagrisse, kust sõitis 3. oktoobril 1949 laevaga USA-sse.

1940. a abiellus Tamara Raidmäega, kellega neil oli kolm tütart. H. Kubja elas ja töötas New Yorgis. Suri 4. detsembril 1997.

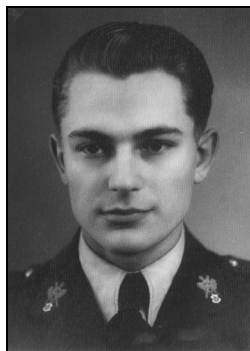
MÖLDER, Arnold, nooremleitnant

Sündinud Riias 2. detsembril 1913. a. Tema vanemad pärinevad Saaremaalt. Haapsalu gümnaasiumi lõpetamisele järgnes sõjaväeteenistus, kust ta lähetati Sõjakooli jalaväeklassi. Sõjaväeteenistusest vabanenud, õppis Tartu Ülikoolis matemaatikat ja kuulus Eesti Üliõpilaste Seltsi. Kooli suvevaheaegadel töötas Ellamaa tööstuses Harjumaal. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvaklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. aastal Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Pärast tööpraktikat

teenis sidepataljonis relvurohvitserina kuni üksuse Nõukogude Liitu viimiseni, mil põgenes koos meeskonna ja veoautoga ning siirdus Pärnumaa metsadesse. Sakslaste tulekul astus vabatahtlikuna eesti üksustesse Pärnus, tehes kaasa Eesti vabastamise lahingutes. Langes 17. augustil 1941. a Narva all.

NERSKA, Karl, nooremleitnant

Sündinud 22. augustil 1913. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele, mille lõpetamise järel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936 võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse. Ta määrati käsirelvaklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940 ning ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Eesti sõjaväe likvideerimisel viidi üle Puna-armeesse, kuid 1941. a õnnestus tal siiski jääda Eestisse.

Saksa okupatsiooni ajal mobiliseeriti K. Nerska ja ta teenis 20. relvagenaderide diviisis. Viibis Neuhammeris sõjaväe väljaõppelaagris, võttis osa võitlustest idarindel. Sõja lõpus oli Tšehhoslovakkias venelaste sõjavangis, kust põgenes ja pääses Lääne-Saksamaale. Pärast sõjapõgenike laagrites viibimist õnnestus tal emigreeruda Kanadasse, kus töötas pikemat aega Montrealis. Hiljem asus elama USAsse. Naasis 1992. a Floridast Eestisse. Viimased andmed temast pärinevad 2004. aastast.

REIKSAAR (end. BAUMAN), Edgar, nooremleitnant

Sündinud 18. juunil 1914. a Pärnus tolliametniku pojana. Pärast Pärnu Poeglaste Gümnaasiumi lõpetamist 1935. a kevadel astus sõjaväeteenistusse 9. üksik-jalaväepataljoni Pärnus, kust ta lähetati Sõjaskooli aspirantide kursusele, mille lõpetas 1936. a augustis. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse. Ülendati lipnikuks ja määrati käsirelvaklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. a. E. Reiksaar ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti sõjaväe likvideerimisel viidi üle Punaarmee 171. laskurpolgu (Petseri) relvatöökoja koosseisu Võrus ja sealt Võru 182. diviisi 132. sapööripataljoni koosseisu. Sõja puhkedes viidi üksusega Venemaale, kust põgenes. Tabati ja mõisteti surma mahalaskmise läbi. Otsus viidi täide, kuid tabamused ei olnud surmavad. Verekaotusest nõrkenuna jõudis ta ühte metsatallu, kus sai riidematerjali haavade puhastamiseks ja sidumiseks. Kohalejõudnud Saksa sõdurid toimetasid E. Reiksaare välilaa-tsaretti. 1. novembrist 1941. a oli ta Antsla komandant ja kasarmeeritud kompanii ülem. 1942. a suvel oli Võrus 33. politseipataljoni adjutant; 1944. a oli 37. politseipataljoni 3. kompanii ülem. 26. septembril 1944. a sai Eestist taandumisel Riia all haavata ja saadeti ravile. Novembris saadeti 20. relvagenaderide diviisi Neuhammeri väljaõppelaagrisse, kus oli diviisi pioneerpataljoni 1. kompanii ülem. 5. detsembril 1944 viidi üle Riipalu rügementi¹⁴ relvurohvitseriks. Sõja lõpus oli rügemendiga idarindel. 8. mail 1945 taandus koos Alfons Rebasega läbi Tšehhoslovakkia Lääne-Saksamaale. 1947. a astus USA sõjaväkke, kus oli 7127. QM Truck Comp. administratsiooni ülem (auaste *1st ltn*¹⁵). 1948. a oli ta Mintexi autode ja mootorveokite pidurite tööstuses *foreman*¹⁶. 1955. a abiellus. 1957. a oli Cardiffi Eesti Klubi

¹⁴ Harald Riipalu (*Waffen-Obersturmbannführer*'i auastmes) oli 20. diviisi kuulunud 45. (1. Eesti) relvagenaderide rügemendi ülem.

¹⁵ Eestikeelne vaste *leitnant*.

¹⁶ *Foreman* ingl k – 'eestöoline, meister, töödejuhataja'.

mänedžer ja hiljem osalise töökoormusega meremees. Aastatel 1957–1979 töötas Briti kaubalaevastikus *chief steward*'i ametikohal koos paljude eesti ohvitseridega, nagu kpt Vaidla, mjr Koort jt. 1979. a pensioneerus ja elas koos abikaasaga Inglismaal Cardiffis. Suri 7. oktoobril 1982 südamehaigusse.

REIKSAAR (end. BAUMAN), Ervin, nooremleitnant

Sündinud 18. juunil 1914. a Pärnus tolliametniku pojana. Pärast Pärnu Poeglaste Gümnaasiumi lõpetamist 1935. a kevadel siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele, mille lõpetas 1936. a augustis. 29. oktoobril 1936 võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse. Ülendati lipnikuks ja määrati käsirelvaklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. E. Reiksaar ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Eesti sõjaväe likvideerimisel viidi üle 182. diviisi 132. sapööripataljoni (asukohaga Võrus) ja hiljem 232. laskurpolku relvurohvitseriks (asukohaga Elvas). Sõja puhkemisel viidi väeosaga Venemaale ja juulikuu alguses 1941 langes Porthovi juures sakslaste kätte. Viibis Ida-Preisimaal Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris. Vabanedes töötas mitmesugustel ametkohtadel, kuni suunati Eesti Leegioni koosseisu, kus oli H. Riipalu üksuses relvurohvitser. 20. relvagrenaderide diviisi Eestist taandumisel jäi ta kodumaale. Sakslastega koostöötamise pärast mõistsid venelased ta Siberisse sunnitööle, kust vabanes 1957. a. Kodumaale jõudnud, töötas raudteel. Suri 5. veebruaril 1988 südamehaigusse.

RISTIKIVI, Johannes, nooremleitnant

Sündis 12. jaanuaril 1914. a Viljandimaal. Pärast Viljandi gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse ja lõpetas Sõjakooli aspirantide kursuse jalaväelasena. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvaklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Eesti sõjaväe likvideerimisel viidi ta üle 232. laskurpolgu relvurohvitseriks (asukohaga Elvas). Langes 1941. a juulikuu esimestes lahingutes Porthovi juures sakslaste kätte ja viibis Ida-Preisimaal Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris. 1941. a novembri lõpul viidi ta umbes 250 mehega

Stablackist Braunschweigi juures asuvasse Herman Göring Werke rajooni, kus nad viibisid karantiinis kuni 1942. a veebruari keskpaigani. Seejärel määrati mehed tööameti kaudu viimati nimetatud rajooni Werkschutzi koosseisu tööle, kuid tegelikult viidi üle karistuslaagri meeskonda. Umbes kolme kuu möödumisel õnnestus J. Ristikivil saada tutvuste kaudu töökoht H. G. Werke elektriosakonda, kus töötas tehnilise joonestajana.

1942. a suvel tehti tööstuses töötavatele eestlastele teatavaks, et nad asendatakse ukrainlastega ja saadetakse kodumaale. 1942. a suvel, enne lõplikku vabastamist ja kojusaatmist, sai J. Ristikivi kojusõiduks 10-päevase puhkuse. Puhkuse lõpus ta Saksamaale tagasi ei läinud, kuigi Eesti Julgeolekupolitsei ülem mjr A. Mere seda teha soovitas.

Lõpuks sai ta Tartusse kpt Loigu juurde õhukaitse instruktoriks. Alates 1943. a maist kuni sõja lõpuni oli 20. relvagenaderide diviisis.

Sõja lõpus desarmeeriti tšehhide poolt ja anti venelastele välja. 1945. a juulis põgenes Ida-Saksamaalt Läände ja viibis mitmes Briti tsooni põgenekelaagris. 1947–1951 õppis Braunschweigi Tehnikaülikoolis, mille lõpetas diplomeeritud masinaehituse insenerina. Töötas USA sõjaväes (8747. Labor Serv. Comp.) mootoriseersandina ja Mannheimis Ordu Procurement Centeris insenerina. 1953. a suvel siirdus Rootsi, kus töötas Osby-Parmani ettevõttes montööri ja konstruktorina. 1954–1956 töötas Motala Verkstadi aurukatelde osakonnas konstruktorina. 1956. a veebruarist töötas Svenska Maa-kinenverkeni aurukatelde vabrikus arvestusinsenerina. 1958. a juulist kuni pensioneerumiseni töötas Rootsis Södertäljes arvestusinsenerina. Suri Södertäljes 22. detsembril 1990.

SAAME, Boris, nooremleitnant

Sündinud 2. jaanuaril 1916. a. Pärast Tallinna Tehnikagümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse ja lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele, mille lõpetas 1936. a kevadel jalaväelasena. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse. Ülendati lipnikuks ja määrati käsirelvklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Pärast tööpraktikat valis väeosaks Kalevi üksik-jalaväepataljoni.

Varsti viidi pataljon üle Paidesse, kus Kalevi pataljonist ning 4. ja 5. üksik-jalaväepataljonist moodustati Punaarmee 42. laskurpolk. Oli polgu relvatöökoja ülem. Sõja puhkemisel viidi väeosaga Nõukogude Liitu. 1941. a juuli alguses langes esimeste lahingute ajal Porhovi rajoonis sakslaste kätte vang. Viibis Ida-Preisimaal Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris. Kodumaale tagasi jõudnud, oli Järvamaa noorte

spordijuhiks kuni 1943. a kevadeni, mil toimus ohvitseride mobilisatsioon. Oli Paides moodustatud väljaõppepataljonis kompaniiülem. Pataljoni rindele saatmise eel tegi Paide haiglas läbi pimesoole operatsiooni, mille tõttu jäi pataljonist maha ja astus Järvamaa Omakaitseesse, kus tegutses *spordipealikuna* kuni Eestist lahkumiseni 1944. a septembris. Sõja lõpus emigreerus USA-sse ja leidis teenistust Californias. 1958. a asutas Lõuna-California Eesti Ohvitseride Kogu. Tuntumatest ohvitseridest võtsid sellest osa Johannes Soodla, Johannes Unt, Otto Tamm, Anatol Rebane ja Ants Repnau. Hiljem muutus kogu 25-liikmeliseks. Täitis alates 1974. a kogu esimehe kohuseid. Ta oli abielus Ellen Paenurmega, kellega kooselust sündis kaks poega. Suri USA-s Californias 12. mail 1997.

SAAR, Felix, nooremleitnant

Sündinud 19. jaanuaril 1911. Pärast Tartu Reaalgümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele, mille lõpetamise järel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a võeti ta vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. a. F. Saar ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Pärast Eesti sõjaväe likvideerimist viidi üle Punaarmee 140. laskurpolku (asukohaga Võrus), kus oli rühmaülem. 14. juunil 1941. a arreteeriti

Värskla laagris ja küüditati Siberisse, kus ta suri 9. oktoobril 1942. a sügisel kõhutüüfusesse.

SINIPALU (end. MALT), Osvald, nooremleitnant

Sündinud 6. juulil 1913. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Selle lõpetamise järel ülendati O. Sinipalu lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a võeti ta vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940 ning ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Pärast Eesti sõjaväe likvideerimist viidi üle Punaarmeesse. Langes 1941. a sõjategevuses sakslaste kätte vangi. Viibis sõjavangina Braunschweigi töölaagris, võimalik, et Herman Göring Werke tehaste juures. Kellegi kaasõpilase eestkostel vabanes 1941. a lõpul, mille järel teenis Saaremaal Kihelkonnas politseis. Mõningatel

andmetel on olnud 1944. a sakslaste poolt vangistatud. Jäi 1944. a sügisel Rootsi põgenemisel mingil põhjusel perekonnast maha Eestisse. 1944. a siirdus mandrile ja n-õ varjas end ühes maakoolis õpetajana töötades, et pääseda võimalikest repressioonidest. 1957–1965 oli Põlvamaal Ahja keskkoolis füüsika-, matemaatika- ja tööõpetusõpetaja. Hiljem töötas õpetajana Võrumaal Kääpa koolis. Rootsi pagulusse siirdunud perekonnast kasvas üles kaks poega ja hilisemast kooselust Eestis sündis veel üks poeg. Suri 24. novembril 2001. a ja on maetud Ahjale.

SÖMER, Mart, nooremleitnant

Sündinud 31. mail 1916. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist astus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele, mille lõpetamise järel ülendati M. Sömer lipnikuks. 29. oktoobril võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. M. Sömer ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti sõjaväe likvideerimisel viidi Sõjakooli koosseisus üle Punaarmeele. Sõja puhkemisel evakueerus koos Sõjakooliga Siberisse Tjumeni linna¹⁷. Hiljem läks teenistuses üle Sõjakoolist formeeritava Eesti 8. laskurkorpuse diviisi (ilmselt 7. diviisi). 1942. a detsembri lõpu lahingutes Velikije Luki all sai patarei komandörina surmavalt haavata. Suri lahingus saadud haavade tagajärjel 8. jaanuaril 1943. a. Ühe õpingukaaslase meenutuste järgi olevat sama päeva õhtul tulnud julgeolekutöötajad teda arreterima.

TULVISTE (end. TAKS), Elmar, nooremleitnant

Sündinud 17. juunil 1912. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele (1933–1934), mille lõpetamise järel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati käsirelvklassi, mille lõpetas 24. veebruaril 1940. a. Ta ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Enne Eesti sõjaväe likvideerimist teenis Sõjaministeeriumis.

¹⁷ Vene k *Tallinskoje pehotnoje utšilišje* – Tallinna jalaväekool. Tjumenis allus see Siberi sõjaväeringkonnale.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmeesse ja teenis Tallinna Sõjakoolis. Sõja puhkedes evakueerus koos Sõjakooliga Siberisse Tjumeni linna, kus teenis sõja-aastatel (1941–1945). Oli koolivendadest viimane, kes mundry seljast võttis. Demobiliseeriti 1956. a Eesti diviisi suurtükiväevarustuse ülema asetäitja kohalt majori auastmes. Õppis edasi kaubanduse alal. Alates 1960. a oli kaupluse direktor. Alates 1973. a töötas Pirita lilleskasvatuse sovhoosis. Abielul abikaasa Hiljaga sündisid poeg ja tütar. Suri Tallinnas 10. veebruaril 1993.

I.4. Sõjaväe Tehnikakooli II kursuse suurtükiklass

AARDMA (end. AMAN), Richard, nooremleitnant

Sündinud 29. juulil 1913. a. Pärast Tallinna Tehnika-gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväe tegevteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide patareisse. Kursuse lõpetamise järel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. R. Aardma ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmeesse, kus teenis 22. territoriaalse laskurkorpuse 629. haubitsapolgus töökodade ülemana. 14. juunil 1941. a arreteeriti Värska laagris ja küüditati Siberisse. Norilski vangilaagris jäi ellu, kuna töötas konstruktorina. Pärast sõda rehabiliteeriti, kuid jäi tööle Norilskisse, kus ka abiellus. Külastas mitmel korral kodumaad. Suri 23. jaanuaril 1974 ebaõnnestunud neeruoperatsiooni tagajärjel ja on maetud Norilskisse.

HAAVAMÄE (end. ESPENBERG), Mihkel, nooremleitnant

Sündinud 24. augustil 1915. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetas selle suurtükiväelasena ja ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936 võeti vastu Sv Tehnikakooli ja tegelikku sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisele järgnes teenistus Punaarmees 22. territoriaalkorpuse 626. haubit-

sapolgu relvtöökoja ülemana. Arreteeriti 1941. a juulis, kuid vabastati süü-
tõendite puudumise tõttu 1942. a veebruaris. Eesti Laskurkorpuses oli 779.
suurtükipolgu varustusülem. Pärast sõda demobiliseeriti kapteni auastmes.
Lõpetas Tallinna Pedagoogilise Instituudi ja töötas matemaatikaõpetajana.
Suri Tallinnas 27. augustil 1997.

JAAGUS, Johannes, nooremleitnant

Sündinud 27. oktoobril 1908. a. Pärast Tallinna
Tehnikagümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväe-
teenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide
kursusele. Lõpetas selle suurtükiväelasena ja ülendati
lipnikuks. Sõjaväeteenistusest vabanenud,
jätkas masinaehituse õpinguid Tallinna Tehnikumis.
Õpingud katkestas õppeasutuse Tartusse viimine.

Lühemat aega töötas J. Jaagus Sõjaväe Varustus-
valitsuse relvastusosakonna Rahumäe relvatöökode-
des treialina ja ballistikajaamas mõõtmjana ning
arvutajana. 1935. a suvel viibis ta Jägala suurtüki-
väelaagris 9. (reserv-) suurtükiväegrupi ohvitserkonna täiendusõppustel ja
sama aasta sügisel kahenädalasel kordusõppusel Rakveres. Viimane oli
korraldatud kogu 9. grupile. Õppustel tegutses ta patareieülemä abi amet-
kohal. Pärast võistluskatsete edukat sooritamist võeti ta 29. oktoobril 1936. a
vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklas-
si, mille lõpetas 10. juulil 1940. J. Jaagus ülendati kutseohvitseri ja sõjaväe-
tehniku õigustega nooremleitnandiks. Määrati teenima rühmaülemana 6.
suurtükiväegrupi 2. pataraisse.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi ta üle Punaarmee 614. korpuse raske-
suurtükiväepolgu III divisjoni koosseisu suurtükitehniku ametkohale, kus ta
oli ühtlasi autotehniku kohustetäitja. Kohustuste eeskujuliku täitmise eest
ülendati J. Jaagus vanemleitnandiks ja nimetati I järgu sõjaväetehnikuks.
Sõja puhkemisel viidi vangina Eesti ohvitseride kolonnis Petserist Vene-
maale Porhovi rajooni, kus liitus oma väeosaga. 1941. a juulikuu alguses
langes esimestes lahingutes sakslaste kätte ja viibis Ida-Saksamaal Ebenrode
ja Stablacki sõjavangilaagris kuni 1942. a kevadeni, mil kpt K. Vildma
päästeekspeditsioon¹⁸ ta kodumaale tõi.

Töötas Tallinnas Franz Krulli masinavabrikus konstruktori-joonestajana
insener P. Vesilindi osakonnas ning jätkas õpinguid Tallinna Tehnikaülikoolis.

Teise Nõukogude okupatsiooni eel põgenes abikaasaga Rootsi, kus pärast
karantiinilaagris viibimist sai konstruktori töökoha A. B. Svenska Salpeter-

¹⁸ Sakslaste kätte vangina langenud endiste Eesti ohvitseride jt sõjaväelaste päästeoperat-
sioon, mis toimus puusõegaasi küttele ümberehitatud autobussidega. Selle korraldas kpt
Karl-Robert Vildma (1898–1957) 1942. a kevadel.

verkenis Kõpingis. 1947. a asus Stockholmi, kus töötas konstruktorina A. B. Elektroluxis ja hiljem A. B. Separatoris, jätkates samal ajal õpinguid Stockholmi Kuninglikus Tehnikaülikoolis. Eestis sooritatud eksamitele tunnustuse hankimisel tekkisid takistused, kuna hiljuti ametikohale asunud matemaatika-professor keeldus kategooriliselt tunnustamast välismaal sooritatud eksameid, kuigi teadis, et tema eelkäija oli seda teinud. 1953. a õnnestus J. Jaagusel ümber asuda Kanadasse, kus leidis tööd konstrueerimisinsenerina (*design engineer*) Quebeci North Shore Paper Co.-s. Seal töötas 1957. a suveni. Siirdus USA-sse Scott Paper Co.-sse *engineering research*'i osakonda, kus täiustas olemasolevaid paberi ja plastiksaaduste töötlemise masinaid ning konstrueeris uusi. Tulemusrikka töö eest edutati ta vanemaks konstrueerimisinseneriks (*senior design engineer*), kellena töötas kuni pensioneerumiseni 1973. aastal. Tema nimele on registreeritud neli patenti USAs. Abielust abikaasa Ilsega sündis kaks poega. Suri 6. juulil 1997 USAs Pennsylvania osariigis Westchesteris.

KABEL, Julius, nooremleitnant

Sündinud 13. juulil 1915. a. Pärast Jõhvi Ühisgümnaasiumi lõpetamist 1933. a siirdus sõjaväeteenistusse 2. suurtükiväegruppi, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetas selle suurtükiväe alal ja 24. veebruaril 1935. a ülendati J. Kabel lipnikuks. Töötas lühemat aega Rakvere Piimaühingus ja oli tegev Kaitseliidu suurtükiväedivisjonis Rakveres. 29. oktoobril 1936 võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. J. Kabel ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmeele, kus teenis korpuse 629. haubitsapolgu relvtöökoja ülemana. 1941. a juulikuu alguse esimestes lahingutes langes sakslaste kätte vangi ja viibis lühemat aega sõjavangis. Teenis sakslaste formeeritud eesti üksustes¹⁹ relvurohvitserina (ülemlitnandi auastmes). Lahkus kodumaalt enne teist Nõukogude okupatsiooni. Pärast sõda oli Saksamaal Wiesbadeni sõjapõgenike laagris USA tsoonis, kust emigreerus Austraaliasse Lõuna-Austraalia osariiki. Tegutses seal ühe ettevõtte müügiosakonnas. Abielust abikaasa Leaga sündis kolm poega. Suri 24. septembril 1994 Austraalias Melbourne'is.

¹⁹ Aprillis 1944 moodustatud 1. Eesti politseirügement (*Estnische Polizei Rgt. 1.*), kuhu kuulusid 286., 288., 291. ja 292. politseipataljon.

LINALAID (end. LEINFELDT), Erich, nooremleitnant

Sündinud 15. juulil 1915. a. Pärast Narva Ühisgümnaasiumi lõpetamist 1934. a siirdus sõjaväeteenistusse 2. suurtükiväegruppi, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide patareisse. 24. veebruaril 1936. a ülendati lipnikuks. Sõjaväeteenistusest vabanenuna töötab Raudteevalitsuse veerevkoosseisus kauba- ja reisirongide saatjana. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. E. Linalaid ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmeesse ja teenis Lauras 625. korpuse kergesuurtükiväepolgus ja Tartus transpordiosakonna ülema abina. Sõja puhkemisel varjas ennast Lõuna-Eestis, liitus Saksa üksustega ja võttis osa kodumaa vabastamisest. Hiljem teenis ühe politseipataljoni²⁰ koosseisus ja võttis osa võitlustest Gatšina rajoonis 1941/42. a talvel. Külmetuse tagajärjel (hingamiseldite tuberkuloos) suri 5. märtsil 1943. a Nõmme sanatooriumis. Leinama jäid abikaasa Erika ja tütar.

LINSI (end. LINDSI), Elmar, nooremleitnant

Sündinud 26. veebruaril 1913. a Tartus. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus 1932. a sõjaväeteenistusse, lõpetas Sõjakooli aspirantide kursuse suurtükiväelasena 1933. a ja 24. veebruaril 1934. a ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Pärast lühiajalist teenimist Eesti sõjaväes viidi üle Punaarmeesse, kus teenis 152. korpuse õhutõrjedivisjonis. 1941. aasta lahingutes

andis terve üksus end sakslastele vangi ning sai jääda Eestisse. Teenis sakslaste moodustatud üksustes. 1943/44. a oli Omakaitse Saaremaa maleva II pataljoni ülem. 1944. a oli 20. relvagrenaderide diviisi suurtükirügemendi IV (raske-) üksuse (*IV Artillerie-Abteilung*) staabi patareis käsundusohvitser (*Waffen-Untersturmführer*).

²⁰ Oli 1941. a. sügisel moodustatud 185. eesti julgestusgruppi (pataljoni) (*Estnische Sicherungs Abteilung 185*) 20. kompanii I rühma ülem ja ka pataljoniülema adjutant (leitnandi auastmes).

Teise Nõukogude okupatsiooni eel lahkus kodumaalt hospidallaeval Moero (mõningatel andmetel oli seal haavatuna) ja hukkus selle pommitamisel 22. septembril 1944. a.

ORAV, Victor, nooremleitnant

Sündinud 17. märtsil 1913. a Rakveres postiametniku pojana. Pärast Rakvere Poeglaste Reaalgümnaasiumi lõpetamist 1931. a siirdus sõjaväeteenistusse 2. suurtükiväegruppi, kust teda lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetas selle suurtükiväelasena ja 24. veebruaril 1933. a ülendati lipnikuks. Töötas Rakvere-Paide Ringkonnakohtus kantsleil töäjõuna ja lühemat aega Riigi Raudteedel. Oli tegev Kaitseliidu Rakvere suurtükiväedivisjonis. 1935. a viibis poolteist kuud väldanud kordusõppustel Jägala suurtükiväelaagris ja Rakveres. 29. oktoobril 1936 võeti V. Orav vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940 a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Teenis 4. suurtükiväegrupis 6. patareis rühmaülemana.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmeele, kus teenis 625. kergesuurtükiväepolgu 1. patareis rühmaülemana ning täitis patareiuülem abi kohustusi. Hiljem oli polgu relvvaarustuse töökoja ülem Lauras ja Tartus. Sõja puhkemisel viidi väeosaga Venemaale, kus juulikuu alguse esimestes lahingutes sakslaste kätte sattus. Viibis Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris, kust ta 1942. a märtsis vabastati, kuna suunati teenima Eesti Julgeolekupolitseisse. Oli Eesti Julgeolekupolitsei pataljoni nr 1²¹ arveohvitser. Saadeti täienduseks Venemaal viibinud jalaväeüksusele, kus teenis rühmaülemana. Võitluses kommunistide vastu sai 1. augustil 1942. a raskelt haavata ja viibis Kaunase ning Riia sõjaväelaatsaretis. Pärast paranemist tunnistati teenistuskõlblikuks rivitul kohal kodumaa piirides. 1943. a jaanuaris saadeti Polotski sõjavangilaagrisse Poolas, et seal asuvaid eestlasi usutleda ja aidata neil kiiremini kodumaale naasta.

Lahkus kodumaalt enne teist venelaste okupatsiooni. Mobiliseeriti 2. detsembril 1944. a Saksamaal ja kästi Neuhammeri väljaõppelaagrisse ilmutada, kus ta määrati 20. relvagrenaderide diviisi suurtükirügementi. Ta lähetati kõlamõõdu kursustele Trebinis ja patareiuülemate kursustele Beneschausse II suurtükiväekooli. Märtsikuu lõpust alates võttis osa võitlustest Hirschbergist kirdes. Kapituleerus ja desarmeeriti Tšehhoslovakkias. Põgenes tšehhide ja

²¹ *Estnische Sicherheitspolizei Bataillon (Estn. Sipo-Batl.)* – Eesti Julgeolekupolitsei 1. pataljon, kasutusel ka nimetus *SD I eripataljon*.

venelaste vangistusest ning jõudis 22. mail 1945. a oma perekonna juurde Lääne-Saksamaale. Viibis Rodachis USA sõjavangilaagris, kust ta 30. mail 1945. a vabastati. Viibis Coburgi, Würzburgi, Klein-Heubachi, Aschaffenburgi, Darmstadt, Geislingeni ja Bad Albingeni põgenikelaagris, olles selle aja jooksul üliõpilane, gümnaasiumi õpetaja ja mootoridepoo politseiinspektor. 1950. a detsembris saabus perekonnaga Roots, kus töötas Olofströmis Svenska Stalpressning A. B.-s tööriistade konstruktorina. 1956. a suvel saabus USA-sse ja töötas kuni pensioneerumiseni tööriistade ja automatiseerimise vanemkonstruktorina General Motorsi Fisher Body osakonnas. Abiellus Frieda L. Normakuga ja neil sündis kaks poega. Elas Ohio osariigis Clevelandis kuni surmani 7. oktoobril 1984. a.

PILLER, Gustav, nooremleitnant

Sündis 28. juunil 1913. a Võrumaal talupidaja pojana. Pärast Võru gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetas kooli 1934. a ja 24. veebruaril 1935. a ülendati lipnikuks. Töötas Riigi Raudteedel veerevkoosseisus konduktorina. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmee koosseisu 629. korpuse haubitsapolgu relvatöökoja ülemaks. Sõja alguses langes Novgorodi lähistel sakslaste kätte vangi. Sõjavangitee läks üle Porhovi, Pihkva ja Riia Pogeegenisse Leedu-Saksa piiril, sealt edasi Stablacki sõjavangilaagrisse. Grupi eestlastega viidi ta Stablackist edasi Saksamaale Berliini lähedale, kus eraldati üksteisest erinevate riikide sõjavangid. Eestlasi oli seal 44. Õnneks leidis kpt K. Vildma, kes korraldas eestlastest sõjavangide vedu Stablackist kodumaale, ka G. Pilleri grupi ja korraldas selle tagasitoomise Stablacki, kust ka G. Piller 1942. a aprillikuus viimase bussitüübiga kodumaale jõudis.

Vabastamisega käis kaasas kohustus astuda pärast vabanemist Saksa sõjaväkke. Kuna ta oli põhimõtteliselt iga võõra vägivallavõimu teenimise vastu, siis läks ta pärast nn näpupassi kättesaamist Võrumaalt isatalust ära onu juurde, kellel oli Tartust 30 km põhja pool talu. Seal elas ta illegaalselt kuni 1944. a septembrikuu lahinguteni. Kui Nõukogude väed onu talu suurtükkidest tulistasid, sai ta mürsukillust haavata. Venna abiga jõudis Kautla rabas ühte üksikuisse tallu, kus G. Piller haavapalavikuga kokku varises. Kui ta 1944. a novembrikuuks paranenud oli, oli sõjalaine juba üle kodumaa käinud. Illegaalne elu, nüüd juba isatalus, jätkus kuni 1946. a suveni, mil

võimud ta kätte said. Loata relva omamise ja kandmise eest mõisteti ta kolmeks aastaks Nõukogude Liidu vangilaagrisse Uuralite taha. Seal töötas ta aasta sovhoosi mehaanikuna ja kaks aastat sovhooside õlitsisternide mõõtjana.

Vabanes 1949. a. Töötas aastatel 1953–1958 Tallinnas ühes autoparandustöökojas meistrina. 1958. a sai inseneritööd ühte metallitöötlemistehasesse, kus spetsialiseerus metallide tehnoloogiale. Õhtuti õppides lõpetas Tallinna Polütehnilises Instituudis masinaehituse täienduskursused. 1965. a oli vaneminsener Eesti Teaduste Akadeemia Küberneetika Instituudi arvutustehnika konstrueerimisebüroos, kus spetsialiseerus ümber elektronarvutustehnikale. Tegeles programmeerimisega, peamiselt algoritmide koostamisega. Sel ajal töötas pensioneerumiseni. Suri 14. veebruaril 1991. a Tallinnas.

RUUS, Evald, nooremleitnant

Sündinud 14. märtsil 1913. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist Tallinnas siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele, mille lõpetas suurtükiväelasena ja ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936 võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmee armeesse suurtükipolgu töökoja ülemaks. Sõja puhkemisel läks Venemaale. Oli Punaarmee laskurkorpuses 23. suurtükipolgu töökoja ülema ametikohal ja demobiliseeriti kapteni auastmes. Tsiviilelus ei kohanenud. Oli algul ühe ettevõtte direktor, kuid lahkus sellelt ametikohalt ega leidnud endale õiget tegevust. Elu lõpupäevadel invaliidistus ja teenis lisa juhutöödega. Suri kodumaal 10. mail 1962. a südamehaiguse tagajärjel.

TAAR, Leopold, nooremleitnant

Sündinud 25. oktoobril 1913. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist 1932. a siirdus sõjaväeteenistusse. Ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele, mille lõpetas 1933. a suurtükiväelasena, ja 24. veebruaril 1934. a ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a võeti ta vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Pärast Eesti väeosade likvideerimist viidi üle Punaarmeesse ja teenis Kohila mõisas 614. korpuse raskesuurtükiväepolcus II divisjonis suurtükitehnikuna. Sõja puhkemisel viidi väeosaga Venemaale, kus sattus 1941. a juulikuu esimestes lahingutes sakslaste kätte ja viibis Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris. Sõjavangist vabastati, kuna suunati teenima Eesti politseisse. Töötas Tallinna Töö- ja Kasvatustulaagris referendina. Ohvitseride mobilisatsiooni alusel viidi teenistuses üle 20. relvagenade-ride diviisi suurtükiväerügementi²², mille koosseisus võttis osa võitlustest idarindel. Viibis vahepeal sõjavangis. Põgenes Läände, elas ja töötas USA-s Minnesota osariigis St. Paulis. Viimased andmed temast pärinevad 1998. aastast.

VARIK, Jaak, nooremleitnant

Sündinud 8. novembril 1916. a. Pärast Jõhvi gümnaasiumi lõpetamist 1935. a siirdus sõjaväeteenistusse 2. suurtükiväegruppi, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetas selle suurtükiväelasena. 29. oktoobril 1936 võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse, ülendati lipnikuks ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Teenis rühmaülemana 1. suurtükiväegrupis Narvas ja hiljem Punaarmee 627. kergesuurtükiväepolcus Tamsalus Kiltsis, kust ta 1. detsembril 1940 teenistusest vabastati mittesobiva sotsiaalse päritolu tõttu (isa oli kirikuõpetaja). Töötas Kiviõlis lukksepana. Võitles metsavennana kommunistlike miilitsajõukude vastu. Ründas Saksa-Vene sõja algupäevil metsavendade grupi ülemana Kiviõli raudteejaama. Langes 7. juulil 1941 Kiviõli rajoonis haavatuna punaste kätte, kes ta surnuks piinasid.

²² Diviisi suurtükiväerügemendi 10. raskepatarei ülem (*Waffen-Obersturmführer*’i auastmes).

VE NE, Armin, nooremleitnant

Sündinud 5. juunil 1914. a. Alghariduse omandas Hugo Treffneri algkoolis. Lõpetas 1934. a Tartu Õpetajate Seminari, millele järgnes teenistus sõjaväes. Ta lähetati Sõjakooli aspirantide patareisse. 24. veebruaril 1936. a ülendati A. Vene lipnikuks. Töötas algkooliõpetajana Nõos. 29. oktoobril 1936 võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. Teenis rühmaülemana õhukaitse suurtükiväegrupis Tallinnas ja hiljem Punaarmee koosseisus Võru 138. õhukaitsedivisjoni tehnilise varustuse ülemana. Langes vangi ja viibis 1941. a juuli lõpul kaks nädalat Pihkva sõjavangilaagris. Kuni 1942. aastani oli Tallinna Omakaitse Staabi teenistuses ja kuni 21. septembrini 1944. a Omakaitse Saaremaa Maleva juhtimisjaokonna ülem. 10. oktoobrist 1944. a kuni 15. veebruarini 1945. a viibis Rootsi põgenikelaagrites: Gotlandil, Helleforsnäs ja Grännas. Töötas kuni pensioneerumiseni konstruktorina Rootsis Norrahammari valukoja moderniseerimise ja produktsioonitehnika osakonnas. Viimased andmed temast pärinevad aastast 1997.

VÕHMA, August, nooremleitnant

Sündinud 24. detsembril 1912. a Virumaal Sondas. Pärast Rakvere Poeglaste Gümnaasiumi lõpetamist siirdus 1932. a sõjaväeteenistusse 2. suurtükiväegrupi, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetas kooli 1933. a suurtükiväelasena ja 24. veebruaril 1934. a ülendati lipnikuks. Töötas mehaanikuna telefoni- ja telegraafivõrgus Rakveres. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati suurtükiklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Teenis 3. suurtükiväegrupi õppepatareis rühmaülemana ja Punaarmee 625. kergesuurtükiväepolgu 2. patareis rühmaülemana ning täitis patareiülema abi kohustusi Lauras ja Tartus. Sõja alguses viidi üksusega Nõukogude Liitu, kus võttis osa taandumislahingutest kuni 13. augustini 1941. a. 16. augustil sattus Porhovi sõjavangilaagrisse, kust ta järgmisel päeval vabastati. 1. novembril 1941. a astus Tartusse vahipataljoni, kus ta teenis rühmaülemana. See üksus nimetati 1942. a alguses ümber ja sellest sai

*Schutzmannschafts Front Battaillon nr 33*²³. Viimases täitis ta transpordi-ohvitseri ülesandeid. 2. aprillil 1942 jõudis pataljon Leningradi rindele. 1942. a juulis ülendati A. Võhma ülemleitnandiks (*Oberleutnant*) ja määrati kompaniiülemaks.

1943. a jaanuaris jõudis pataljon tagasi Tartusse, kus asuti seda likvideerima. A. Võhmal soovitati üle minna Eesti Leegioni. 20. aprillil 1943 ülendati ta kapteniks. 17. juunil 1943 astus Eesti Leegioni, mis asus Poolas Debica lähedal Heidelaagris. Sealst lähetati A. Võhma Hollandisse Amersfoorti 6-nädalasele suurtükiväeõppusele. Kui ta Heidelaagrisse naasis, moodustati seal suurtükiväe *Abteilung*²⁴, kus ta oli 1. patarei ülem. 1943. a novembri keskel saadeti Eesti Leegion rindele Neveli rajooni ja nimetati ümber brigaadiks. Detsembri alguses määrati ta *Abteilung*'i ülema kohusetäitjaks. Samal ajal nimetati Eesti brigaad ümber 20. relvagenaderide diviisiks ja *Abteilung*'ist moodustati suurtükiväerügement. Tema *Abteilung* paigutati ümber Emajõe joonele, kus võeti osa taandumislahingutest ja jõuti 10. oktoobril 1944. a Memelisse (Klaipeda). Seal sai A. Võhma haavata. Seejärel viibis Saksamaal Ruhri piirkonnas kuu aega ravil. 9. novembril 1944. a ülendati ta *Sturmabführer*'iks (major)²⁵ ja määrati suurtükiväerügemendi ülema kohusetäitjaks. 1945. a jaanuaris andis ta rügemendi üle kol-ltn Beltzerile²⁶, kes tuli Wehrmachtist, ja läks 3-nädasele puhkusele. Puhkuselt tagasi jõudnuna jäi ta märtsi lõpul oma diviisiga Opelni juures kotti. Sellest murti välja Hotzenplotzi juures, kus ta sai kergelt haavata ja paigutati ravile. Kui ta rindele naasis, oli väeosa jõudnud Hirschbergi²⁷ lähedale.

Kapituleerumisel taandus diviis Tšehhoslovakkiasse, kus tšehhid selle desarmeerisid ja venelastele üle andsid. 13. juuni öösel 1945. a põgenes ta sõjavangide kolonnist ja pärast seiklusrikast teekonda jõudis Läände, kus sai taas kokku oma abikaasaga. Saksamaal olles viibis Hanau, Goslari ja Oldenburgi põgenikelaagris, töötas gümnaasiumiõpetajana ja sideohvitserina Briti sõjaväe juurde moodustatud vahi- ja töökompaniides.

20. novembril 1950. a lahkus sellelt töökohalt, et Rootsi emigreeruda. Rootsis töötas Olofströmis Svenska Stalpressning A. B. ja Norrahammar

²³ 33. eesti politseipataljon (saksakeelses kirjapildis esineb kirjanduses ka nimetusega *Estnische Schutzmannschafts Abteilung 33*).

²⁴ *Abteilung* sks k – '(väe)salk'.

²⁵ *Sturmabführer* – Relva-SS-i auaste, mis Wehrmachi süsteemis võrdus majori auastmega. 1944. aasta juunis asendati Relva-SS-is teenivate võõrrahvustest sõjaväelaste auastme ees olnud lisandid *SS-* või *Freiwilliger-* ('vabatahtlik') lisandiga *Waffen-* ('relva-'). Seega täpsemalt *Waffen-Sturmabführer*.

²⁶ *SS-Obersturmbannführer* Hans Belzer. Auaste vastas Wehrmachi auastmesüsteemis *Oberstleutnant* 'ile, mis Eesti süsteemis võrdub kolonelleitnandi auastmega.

²⁷ Piirkond tänapäeva Poolas.

Bruki ettevõttes tööriistade konstruktorina. 1956. a saabus USA-sse ning leidis konstruktorina tööd Chicago CECO Steel Products Co.-s ja teistes ettevõtetes. Abiellus 5. veebruaril 1945. a Geras. Abielust abikaasa Reginaga sündis tütar. Võttis agaralt osa eestlaste seltsitegevusest: oli Eesti Maja ja Eesti Ohvitseride Kogu ülemaalise grupi liige, laulukoori vanem, samuti kohaliku koguduse esimees jne. Suri USA-s Illinoisi osariigis Oakwoodis 8. aprillil 1984.

I.5. Sõjaväe Tehnikakooli II kursuse pürotehnikaklass

AARNA, Agu (end. TREIER, August), nooremleitnant

Sündinud 11. oktoobril 1915. a Tallinnas raudteelase perekonnas. Pärast Tallinna Tehnikagümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kus ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele, mille lõpetas 1936. aastal inseneriväelasena ja jäi edasi teenima portupeeaspirandina. 29. oktoobril 1936. a astus Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks ja määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmeele ja teenis 614. korpuse raskesuurtükiväepolgu remonditöökoja ülemana. Sõja puhkedes läks väeosaga Venemaale, kus sattus esimeste lahingute ajal sakslaste kätte ning viibis Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris.

Vabanes 1942. a märtsi alguses kohustusega teenida Eesti politseis. Töötas Võru-Petseri prefektuuris, kuni 1943. a õnnestus jätkata Baltõli stipendiaadina õpinguid Dresdeni tehnikaülikoolis, mille lõpetas 1945. a keemia-insenerina.

Sõja lõpus siirdus Tšehhoslovakkiasse. Pärast sõda kodumaale saabunud, jätkas teaduslikku tööd Tallinna Polütehnilises Instituudis, erialaks põlevkivikeemia. Uurimused tõid talle 1948. a tehnikakandidaadi kraadi. 1951. a sai kütuste keemilise tehnoloogia kateedri juhatajaks ja 1954. a pälvis tehnikadoktori kraadi. Aastatel 1960–1977 oli ta Tallinna Polütehnilise Instituudi rektor. On avaldanud trükis 92 teaduslikku tööd, tal on 10 autoritunnistust ja patente 14 riigis. On Budapesti Tehnikaülikooli audoktor, Soome Keemiaseltsi auliige ja olnud Eesti NSV Ülemnõukogu saadik, Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee liige, Partei- ja Riigikontrolli Komitee liige, Eesti NSV Teaduste Akadeemia keemia-bioloogiaosakonna büroo liige, Keemia Instituudi teadusliku nõukogu liige ja võtnud osa Eesti Entsüklo-

peedia toimetamisest. Teda on autasustatud Lenini ja Tööpunalipu ordeniga, Nõukogude Eesti riikliku preemia ja aukirjadega. 1965. a külastas ta Kanadas Montreali, Torontot, Ottavat, Winnipegi, Vancouverit, Victoria ja Niagara koske. Kanadas olles kohtus ta oma koolivendade K. Nerska ja J. Luikeriga. Abielust abikaasa Helgaga sündis kaks poega. Suri ebaõnnestunud operatsiooni tagajärjel 11. detsembril 1989. a Tallinnas.

ARUMEEL, Edgar, nooremleitnant

Sündinud 19. märtsil 1911. a. Pärast Tallinna Tehnikagümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Kooli lõpetamise järel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936 võeti ta vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Pärast lõpetamist teenis Sõjaministeeriumi relvastusosakonnas selle likvideerimiseni ja määrati 614. korpuse suurtükiväepolgu luuredivisjoni kõlaluure rühma ülemaks asukohaga Perila mõisas. Sõja algul saadeti divisjon vastava varustuse puudumise tõttu tagalasse ümberformeerimisele. Oli ajutiselt määratud rindel asuva väeosa siderühma ülemaks.

Kui eesti üksused 1941. a oktoobris rindelt tagasi tõmmati, teenis vene tagavarapolgus Iževski linnas. 1942. a jaanuaris saadeti Uurali sõjaväeringkonda, kus formeeriti eesti üksusi. Teenis pürotehnikuna 7. Eesti diviisis ja hiljem 1. Eesti tagavarapolgus mitmetel ametikohtadel. 1944. a varakevadel liikus see väeosa Eesti suunas. Lahingutegevusest osa ei võtnud, kuna oli seotud meeskonna väljaõppega. 1945. a varakevadel määrati ühe jalaväepolgu suurtükivarustuse ülemaks, mille koosseisus tegi kaasa Kuramaa lahingud. Kuramaa vallutamisele järgnes jalgsi marss tagasi Tallinnasse. 1945. a suvel määrati diviisi suurtükiväevarustuse ülema (alampolkovnik A. Kandre) abiks. Sellelt ametkohalt arvati 1946. a vanemleitnandina reservi.

Sama aasta sügisel alustas õppimist Tallinna Polütehnilises Instituudis, mille lõpetas 1950. a keemiainsenerina. Aastatel 1948–1958 töötas Tallinna Masinaehitustehases vaneminsenerina ja hiljem kesklaboratooriumi juhatajana. Aastatel 1958–1964 oli Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keemia Instituudis teaduslik töötaja. 1963. a kaitses keemiakandidaadi kraadi ja 1964. a alates oli Tallinna Polütehnilise Instituudi õppejõud. Pensioneerus 1980. a. Abikaasa Elleniga kasvas kasutütart ja poega. Suri Tallinnas 22. mail 1993. a.

KARUSE, Villibald, nooremleitnant

Sündinud 18. juunil 1914. a Tõrvas. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetamise järel jäi teenima portupeeaspirandina. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks ja määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti sõjaväe likvideerimisel viidi üle Punaarmee 625. korpuse suurtükiväepolgu rühmakomandöriks. 14. juunil 1941 a, kui väeosa viibis Värskla laagris, arreteeriti ta ja küüditati Siberisse Norilskisse sunnitööle. Tehnilise hariduse tõttu pääses ta laboratooriumisse sisetöödele. Süüdistused fabritseeriti alles järgmisel aastal. Keeldunud vahepeal koostatud süüdistuskokkuvõttele alla kirjutamast, hoiti teda alasti mõni aeg õues -40°C temperatuuri juures, kuni ta nõustus. Talle määrati 8 aastat sunnitööd, mille lõppedes jäi ta samasse linna keemikuna tööle, kuna seal olid palgad tunduvalt kõrgemad.

1955. a vaadati süüdistused uuesti läbi ja ta mõisteti õigeks. Tema sõjaväepiletis on selle aja kohta on märgitud teenistuskäiguna leitnandi auaste ametikohaga Kaug-Põhjas – nagu polekski midagi juhtunud.

1957. a tuli ta tagasi kodumaale, abiellus 1958. a ja asus elama Viljandisse, kus töötas mehaanikatehase tehnoloogiainsenerina. Abielust abikaasa Astaga sündis üks tütar. Suri südamehäirete tagajärjel Viljandis 9. oktoobril 1979. a.

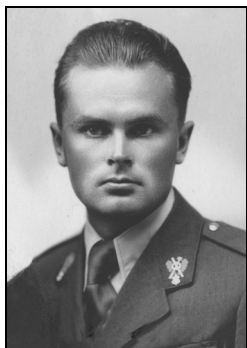
KORNET, Olev, nooremleitnant

Sündinud 2. augustil 1913. a Moskvas, opterus Eestisse, elas Tormas. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust teda lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Kooli lõpetamise järel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a astus Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Viidi üle Punaarmee suurtükiväepolgu rühmakomandöriks. Sõja alguses siirdus väeosaga Venemaale, kus langes sakslaste kätte vangi. Saksa sõjavangilaagrist vabanes 1941. a lõpul.

1948. a lõpetas Tallinna Polütehnilise Instituudi ja töötas endises Lorupi klaasivabrikus peainseneri ja juhatajana. Kuna keeldus komparteisse astumast, vallandati ta ja tema tööraamatusse löödi tempel "Kõlbmatu juhtivale kohale". Töötas pensioneerumiseni Ilmarise tehases osakonnajuhataja ja meistrina. Oli abielus ja kahe tütre isa. Suri Tallinnas 28. veebruaril 1992. a.

LUIKER, Jüri, nooremleitnant

Sündinud 19. veebruaril 1913. a Tallinnas raamatupidaja pojana. Keskhariduse sai Tallinna Tehnika-gümnaasiumis, mille lõpetas 1933. a kevadel. Järgnes sõjaväeteenistus ja Sõjakooli aspirantide kursus, mille lõpetas inseneriväelasena. 1935. a alustas tööd Riigi Turbatööstuses noorema elektrikuna. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnikaklassi. Lõpetas selle 10. juulil 1940 ja ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti sõjaväe likvideerimisel viidi rühmakomandörina üle Punaarmeele. Sõja alguses viidi väeosaga Venemaale, kus ta langes 1941. a juuli alguse esimestes lahingutes sakslaste kätte ja viibis 9 kuud Ida-Preisimaal asuvates sõjavangilaagrites. Saabunud 1942. a kodumaale, asus tööle raudteel tehnikainsenerina.

1944. a sügisel põgenes Saksamaale, viibis mitmetes põgenikelaagrites ning siirdus 1947. a Inglismaale. 1953. a saabus Kanadasse, kus töötas Toronto Hydrose juures konstruktori-joonestajana. 2. juunil 1967. a suri südamerikke tagajärjel ning maeti Torontosse. Leinama jäid abikaasa, poeg ja tütar esimesest abielust ning kaks poega teisest abielust.

MAIDRE (end. MARK), Heino, nooremleitnant

Sündinud 30. novembril 1914. a Tallinnas. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetamise järel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936 astus Sv Tehnikakooli ja võeti sõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Määrati teenima Kaitseliidu Viru Malevasse, mille likvideerimisel viidi üle Punaarmeele. Teenis suurtükiväepolgus rühmakomandörina. Sõja alguses langes sakslaste kätte vang, kuid vabastati

kohe. Teenis Eestis (sakslaste) moodustatud üksustes.

Teise Nõukogude okupatsiooni alguses heiskas Pika Hermani torni Eesti rahvuslipu. Selle teo eest ta arreteeriti ja määrati Venemaale sunnitööle. 1957. aastal tuli kodumaale tagasi. Töötas autojuhina. Pensioneerus ja elas Valgas. Suri 21. septembril 1980. a maksavähki ja on maetud Valga kalmistule.

PEHKA, August, nooremleitnant

Sündinud 5. juunil 1912. a Tartumaal. Pärast gümnaasiumi lõpetamist Tartus siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Selle lõpetamisel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a astus Sv Tehnikakooli ja võeti sõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 1940. a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmeele ja teenis 614. korpuse raskesuurtükiväepolgu 3. divisjoni 8. patareis rühmaülemana. Sõja algul viidi väeosaga Venemaale. Langes 1941. aasta juuli alguse esimeste lahingute ajal Porhovi rajoonis sakslaste kätte ja viibis Ida-Preisimaal asuvates sõjavangilaagrites. Vabanes 1941. a lõpul ja teenis Eestis (sakslaste) moodustatud üksustes.

Teise Nõukogude okupatsiooni alguses vangistati sakslastega koostöö eest ja saadeti Kaug-Itta sunnitööle (1945–1955). 1957. a märtsis tuli tagasi kodumaale, asus elama Tartusse, abiellus ja töötas kuni pensioneerumiseni karusnahavabrikus meistrina. Suri Tartus 23. aprillil 1992. a.

PRIIKASK, Juhan, nooremleitnant

Sündinud 13. juulil 1912. a Viljandis. Õppis Viljandi gümnaasiumis, mille lõpetamisele järgnes sõjaväeteenistus (1931–1932) mereväe aspirandina Sõjakooli I kompaniis. 24. veebruaril 1933. a ülendati lipnikuks. Töötas Viljandis pangaametnikuna. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti sõjaväe likvideerimisel viidi üle Punaarmeele ja teenis 625. kerge-suurtükiväepolgu Lauras ja Tartus polgu luurerühma ülemana. Sõja puhkedes viidi väeosaga Venemaale, kus langes 1941. a juuli alguse lahingutes Porhovi rajoonis sakslaste kätte. Viibis Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaag-

ris, kust vabanes 1942. a märtsis, kuna nõustus teenima politseis. 1. mail 1942. a saadeti Venemaal asuva eesti üksuse – erikompanii – ülemaks²⁸. Hiljem viidi üle Saksa sõjaväe koosseisus võitleva 20. relvagenaderide diviisi koosseisu. 1945. a veebruaris langes Breslau kotis venelaste kätte ja töötas sunnitöölisena Siberis Vorkuta kivisöökaevanduses. Vangilaagrist vabanes 21. oktoobril 1955. a. Kodumaal oli talle keelatud kirjavahetuse pidamine välismaaga. Samuti kaotas õigused ametialast töökohta saada, mistõttu töötas lihttöölisena Teguri tehases Tallinnas. Abielust sündisid kaks tütart. Suri südamehäirete tagajärjel 11. septembril 1975.

PURGAS, Mart, nooremleitnant

Sündinud 21. novembril 1913. a Virumaal Alutaguse vallas põllumehe pojana. Narva Ühisgümnaasiumi lõpetamise järel siirdus sõjaväeteenistusse ja lõpetas 1933. a kevadel Sõjakooli aspirantide kursuse inseneriväelasena. Ülendati 24. veebruaril 1934. a lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a astus Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks. Määrati teenistusse rühmaülemana Narvasse 1. suurtükiväegruppi.

Hiljem teenis Punaarmee 627. korpuse kergesuurtükiväepolgus. Vahistati Petseri laagris 1941. a juunis, kuid vabastati ja määrati ltn Sillandi patareisse patareiohvitseriks. Sõja puhkedes viidi väeosaga Venemaale ja 7. juulil 1941. a sattus sakslaste kätte. Viibis kuni 1941. aasta oktoobrini Ida-Preisimaal sõjavangilaagris. Jõudnud tagasi kodumaale, töötas Sillamäe õlivabrikute õhukaitstes. 1943. a sügisel siirdus stipendiaadina Viini tehnikaulikooli gaasi- ja tuletehnika osakonda. Punase Risti abiga saabus 1946. a USA tsooni, kust emigreerus 1947. a augustis Kanadasse. Töötas plahvatusõnnetuste põhjuste selgitamise valdkonnas. Jätkas õpinguid Toronto ülikoolis, kus omandas keemiamagistri kraadi. Oli samal ajal ka ülikooli teenistuses. Meeltesegaduse tõttu paigutati haiglasse. Pärast haiglaravi töötas kuni pensioneerumiseni erinevate ettevõtete valve- ning kaitsemeeskondades. On kahe lapse isa. 1994. a seisuga elas Kanadas Torontos.

²⁸ Võib-olla on tegemist Eesti SS-i erikompaniaga (*SS-Sonderkompanie*), mida on peetud üheks esimeseks eestlastest moodustatud SS-rindeüksuseks. On teateid üksuse rakendamisest võitlustes Velikije Luki välisrindel aastavahetusel 1942/1943.

RÕNGELEP, Konrad, nooremleitnant

Sündinud 12. detsembril 1912. a. Pärast Tallinna Tehnikagümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetamise järel ülendati lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a astus Sv Tehnikakooli ja võeti sõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnika klassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. Ülendati suurtükiväe alal kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Punaarmeesse üleviiduna teenis aastatel 1940–1941 territoriaalkorpuse 157. sidepataljonis. Hiljem oli Eesti Laskurkorpuses 1. tagavarapolgus sideroodu komandöri asetäija. Demobiliseeriti pärast sõda leitnandi auastmes. Enne pensioneerumist töötas Eesti Energias. 1997. a seisuga elas Tallinnas.

SEKS, Johannes, nooremleitnant

Sündinud 20. septembril 1916. a. Pärast Tallinna Tehnikagümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Pärast lõpetamist jäi teenistusse portupeeaspirandina. 29. oktoobril 1936. a võeti vastu Sv Tehnikakooli õpilaseks, ülendati lipnikuks ja määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimise järel teenis Punaarmees territoriaalkorpuse 627. suurtükiväepolgu rühmakomandörina. Viidi väeosaga Venemaale ja langes 1941. a juulikuu alguse esimestes lahingutes.

VAHARI, Aleksander, nooremleitnant

Sündinud 15. veebruaril 1912. a. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Sellele järgnes ülen-damine lipnikuks. 29. oktoobril 1936. a astus Sv Tehnikakooli ja võetisõjaväe tegevteenistusse ning määrati pürotehnikaklassi, mille lõpetas 10. juulil 1940. a. Ülendati kutseohvitseri ja sõjaväetehniku õigustega nooremleitnandiks.

Eesti väeosade likvideerimisel viidi üle Punaarmeesse ja teenis rühmakomandörina korpuse 626.

kergehaubitsapolgus Otepääl (teistel andmetel polgu ladude ülemana). Kui sõda puhkes, viidi ta väeosa Venemaale. Ta põgenes, tabati ja sai tulevahetuses surma (teistel andmetel mõrvati sõja alguses Otepääl linnavalitsuse õues kohalike kommunistide poolt).

1.6. Sõjaväe Tehnikakooli III kursuse elektrotehnikaklass

29. augustil 1938. a võeti allpool nimetatud vastu Sv Tehnikakooli õpilasteks ja 1. oktoobrist 1938. a määrati nad elektrotehnikaklassi. Kommunistliku riigipöörde tõttu suleti Sv Tehnikakool ja Vabariigi Presidendi 8. augusti 1940. a käskkirjaga nr 63 ülendati nad alates 5. augustist 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnantideks (ilma sõjaväetehniku kutseta).

AARMA, Alfred (end. Adamson), nooremleitnant

Sündinud 25. jaanuaril 1917. a Tallinnas. Lõpetas 1938. a Lennukooli aspirantide kursuse. 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Arreteeriti 14. juunil 1941. a Värskas laagris ja küüditati Siberisse. Suri vangilaagris 27. jaanuaril 1943.

ALLIK, Karl-Erich, nooremleitnant

Sündinud 9. novembril 1918. a Tallinnas. Lõpetas 1938. a Sõjakooli aspirantide klassi raskekuulipilduja alal. 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Elas Tallinnas ja töötas Tallinna Polütehnilises Instituudis. Viimased andmed temast pärinevad 1996. aastast.

HIMMA, Arnold, nooremleitnant

Sündinud 28. juulil 1917. a Võrumaal Vaabina vallas sepa pojana. Lõpetas Võru Ühisgümnaasiumi 1937. a. Teenis Sõjakooli 1. aspirantide kompaniis 1937.–1938. a. Võeti 29. augustil 1938. a vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. oktoobril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel ülendati nooremleitnandiks ja määrati teenima Tartusse Punaarmee sidepataljoni. Sõja puhkedes viidi väeosaga Venemaale. Porhovi juures langes sakslaste kätte. Viibis Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris Ida-Preisimaal. 1941. a detsembris läks ltn J. Ristikivi grupiga Repneri sõjavangilaagrisse ja töötas Herman Göring Werke tehastes Braunschweigi lähedal. 1942. a sügisel (septembris) saabus tänu kpt K. Vildmale kodumaale (viimase abil asendati nad volgasakslastega). Kodumaale jõudnud, jätkas

õpinguid Tallinna Tehnikaülikooli elektriosakonnas kuni 1944. a ohvitseride mobilisatsioonini²⁹. Oli Viljandis asunud tagavararügemendi³⁰ (ülemad kol A. Tomander ja mjr A. Vask) sideõppekompanii ülem.

Pärast lahinguid Emajõe joonel siirdus Kihnu saarele eesmärgiga paadil Gotlandile jõuda. Torm viis ta Ahvenamaa kaudu Rootsi Öregrundi. Töötas L. M. Ericssoni juures ja lõpetas samal ajal Stockholmi Kuningliku Tehnikaülikooli. 1953. a asus Kanadasse ja töötas 21 aastat Westinghousi uurimislaboratooriumis kuni selle sulgemiseni. Oli Ida-Kanadas British Columbia Hydro teenistuses, kus pidas inspektori ametit. Abielust sündis kolm last. Elas Ontarios Hamiltonis. Suri 30. augustil 1997 Kanadas Torontos.

HINDOALA, Leonhard, nooremleitnant

Sündinud 9. detsembril 1916. a Tartus. Lõpetas 1937. a Sõjakooli aspirantide klassi raskekuulipilduja alal. 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ühendati nooremleitnandiks. Teenis Tallinnas sidepataljonis. Elas Tallinnas koos oma vennaga, kes oli poliitilise politsei teenistuses. Hilissügisel või talvel 1940. a otsis NKVD öösel nende korteri läbi ja arreteeris mõlemad. Hukatud 4. juulil 1941. a Tallinnas.

KIISK, Harry, nooremleitnant

Sündinud 4. märtsil 1915. a Erastvere vallas. Lõpetas 1936. a Sõjakooli aspirantide klassi jalaväelasena. Ühendati lipnikuks 24. veebruaril 1937. 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja määrati elektrotehnikaklassi. Kooli sulgemisel (1940) ühendati nooremleitnandiks.

Saksa okupatsiooni ajal 1943. a võttis osa koosviibimisest, kus ltn Maimvere oli seinal rippuvat Hitleri pilti püstolist tulistanud. H. Kiisk oli Hitleri kohta haavavaid väljendeid tarvitanud, mille eest sakslased ta viieks aastaks koonduslaagrisse mõistsid. Umbes ühe aasta pärast vabastati ta tingimusel, et astub vabatahtlikult sõjaväeteenistusse. 1944. a Viljandis paiknenud tagavararügemendi sidekompaniis olles lasti ta ühel õhtul eestlastest koosneva linnapatrulli poolt eksikombel maha.

²⁹ 30. jaanuaril 1944 kuulutas Eesti Omavalitsuse juht nelja määruse alusel välja kaitseteenistusse kutsumise. Ühe määruse alusel kehtestati kaitseteenistuse kohustus maksvaks kõigile 20. juuni 1940. a. seisuga Eesti Vabariigi tegevväkke või reservi kuulunud kuni 60-aastastele ohvitseridele ja kuni 55-aastastele allohvitseridele.

³⁰ Piirikaitserügementide (*Estnische Grenzschutz-Regiment*) väljaõppe- ja tagavararügement (*I. Ersatz und Ausbildung Regiment*) asukohtadega Tartus, Põltsamaal ja Viljandis (1944).

KURDLA, Erich, nooremleitnant

Sündinud 19. veebruaril 1916. a Avanduse vallas. Lõpetas 1938. a Sõjakooli aspirantide klassi laskurina. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. oktoobril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Langes 1941. a lahingute ajal sakslaste kätte vangi ja viibis sõjavangis. 1994. a seisuga elas Rootsisis Västervikis.

KUUSIK, Leo, nooremleitnant

Sündinud 9. aprillil 1915. a Adavere vallas. Lõpetas 1937. a Sõjakooli aspirantide inseneriväeklassi sideväelasena. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. septembril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. Langes 660. pataljoni³¹ kompanii-ülemana 18. jaanuaril 1944. a Pljussa jaama juures.

LAANSALU, Johannes, nooremleitnant

Sündinud 30. novembril 1916. a Rakveres. Lõpetas 1938. a Sõjakooli aspirantide inseneriväeklassi pioneeri alal. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. oktoobril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Langes 1941. a lahingute ajal sakslaste kätte vangi ja viibis sõjavangis. Suri Tallinnas 7. augustil 1982.

LINA, Leonhard, nooremleitnant

Sündinud 21. detsembril 1914. a Koiola vallas. Lõpetas 1936. aastal Sõjakooli aspirantide inseneriväeklassi pioneeri alal. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. septembril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee territoriaalkorpuse 201. pioneeripataljoni. Langes 1941. aasta lahingutes sakslaste kätte vangi ja viibis sõjavangilaagrites Ida-Preisimaal. Suri 4. märtsil 1994 Tartus.

NEITO, Aleksander-Eduard, nooremleitnant

Sündinud 10. aprillil 1919. a Tallinnas. 1938. a lõpetas Sõjakooli aspirantide jalaväeklassi.

³¹ 660. idapataljoni 10. kompanii ülem. 660. idapataljon (*Ost bataillon 660*) formeeriti Venemaal 1942. a lõpul endiste julgestusgruppide baasil.

29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. oktoobril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. 1944/1945. a oli Bad Tölzi sõjakoolis³² (*Waffen-Obersturmführer*).³³ Lõpetas Saksamaal ülikooli elektri alal. Elas ja töötas Rootsis Stockholmis. 1994. a seisuga elas Rootsis Österskärnis.

NURMELA, Valdek, nooremleitnant

Sündinud 29. jaanuaril 1918. a Pärnus. 1938. a lõpetas Sõjakooli aspirantide jalaväeklassi. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. oktoobril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. Elas ja töötas insenerina Rootsis Järfällas. 1994. a seisuga elas Rootsis Stockholmis.

NÕVANDI, Roman (end. Neumann), nooremleitnant

Sündinud 31. augustil 1914. a Tartus. 1937. a lõpetas Sõjakooli aspirantide inseneriväeklassi sideväelasena. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. septembril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Pärast sõda elas Tartus ja töötas spordipedagoogi ning ujumistreenerina. Tema sulest ilmus mitu ujumistehnika õperaamatut. Suri 11. veebruaril 1980 Tartus.

OLLJUM, Johannes, nooremleitnant

Sündinud 11. aprillil 1915. a Rapla vallas. 1937. a lõpetas Sõjakooli aspirantide inseneriväeklassi sideväelasena. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. septembril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. Teenis Eestis (sakslaste) moodustatud üksustes.

Töötas insenerina Brasiilias Sao Paulos Asea Electrica ettevõttes. 1994. a seisuga elas Brasiilias Rio de Janeiros.

³² Bad Tölzi sõjakool (*SS-Junkerschule Tölz*) – juba rahuajal tegutsenud sõjakool Saksamaal. Siin viibis eestlasi nii ettevalmistuskursustel (n-õ põhikursusel) kui täienduskursustel. Eestlaste kursusi (nn inspeksioone) õppis ka sõjaajal eestlastest lektorite juhendamisel Tšehhimaal loodud Kienschlagi koolis. 1944. a. sügisel tegutses 20. relvagreneride diviisi taasformeerimisel Saksamaal Neuhammeri õppekeskuses diviisi väljaõppe- ja tagavararügemendi juures ka ohvitseride kursus.

³³ Võib-olla oli Saksamaal 20. relvagreneride diviisi füsiljeekompanii sideüksuses.

PALLO, Hans-Endel, nooremleitnant

Sündinud 25. augustil 1914. a Tartumaal Saadjärve vallas. 1934. a lõpetas Sõjakooli aspirantide jalaväeklassi raskekuulipilduja alal ja ülendati 24. veebruaril 1935 lipnikuks. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja määrati elektrotehnikaklassi.

Sõja ajal kohati teda 1944. a kevadel ühe idapataljoni³⁴ koosseisus.

Represseeriti Nõukogude võimu poolt. Suri 20. jaanuaril 1968 Tartus.

PALM, Annus (end. Palm, Raimund), nooremleitnant

Sündinud 15. novembril 1918. a Tallinnas. 1938. a lõpetas Sõjakooli aspirantide jalaväeklassi laskurina. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. oktoobril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmeele. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. 1945. a mais langes idarindel 20. relvagenaderide diviisi koosseisus.

PLAKS, Ferdinand, nooremleitnant

Sündinud 12. jaanuaril 1919. a Tallinnas. 1938. a lõpetas Sõjakooli aspirantide inseneriväeklassi pioneeri alal. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. oktoobril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi. Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmeele. 1996. a seisuga elas Tallinnas.

PÕLLUSAAR, August, nooremleitnant

Sündinud 13. veebruaril 1917. a Tartumaal Valguta vallas kaluri pojana. 1931. a lõpetas Rannu algkooli ja 1937. a Tartu Poeglaste Gümnaasiumi. Teenis Kuperjanovi partisanide pataljonis, kust lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja määrati 1. oktoobril lipnikuks ülendatuna elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel ülendati kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks ja määrati teenistusse Tallinnasse sidepataljoni, kus oli telegraafi teivasliini roodu rühmaülem kuni pataljoni lahkumiseni Eestist juuni lõpul 1941. Sakslaste ajal töötas Tallinna tsiviilõhukaitses. Teise Nõukogude okupatsiooni eel lahkus kodumaalt ja jõudis 3. oktoobril 1944 Gdynia kaudu Pfrontenisse Baieri alpides, kuhu jäi kuni Saksamaa alistumiseni. Peatus Kempteni, Geretsriedi, Altenstadt ja Augsburgi DP-laagris³⁵, kust emigreerus 1945. a septembris Austraaliasse. Töökohustuse korras veetis esimese

³⁴ 37. eesti politseipataljoni (*Estonische. Polizei. Front Btl. 37*) 2. kompanii rühmaülem ja hiljem kompaniülem.

³⁵ DP (ingl k *Displaced Persons* 'kodukohast siirdunud isikud') – Teise maailmasõja järel Saksamaal ja Austrias loodud välismaalaste-sõjapõgenike laagrid. Laagrid allusid UNRRAlle, kes kandis ka nende ülalpidamiskulud.

aasta Austraalia subtroopilises põhjaosas Townsville'is. Alates aastast 1950 elas Lõuna-Austraalia pealinnas Adelaide'is. Sai tööd Postiministeeriumi (PHG) juures telekommunikatsiooni tehnikuna. Hiljem sooritas vanemtehniku katsed ja töötas City Inst. Centeris abijuhatajana. Alates 1942. aastast on abielus, ühe tütre isa.

SAUE, Julius, nooremleitnant

Sündinud 5. oktoobril 1915. a Kuremaa vallas. 1937. a lõpetas Sõjakooli aspirantide jalaväeklassi laskurina. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. septembril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmeesse. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. Nähtud kaptenina ühe idapataljoni koosseisus.

Represseeriti Nõukogude võimu poolt ja suri vangilaagris 6. juulil 1950.

TIIDUS, Heino, nooremleitnant

Sündinud 5. aprillil 1918. a. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja määrati elektrotehnikaklassi.

Pärast Sv Tehnikakooli sulgemist viidi üle Punaarmeesse, kus teenis territoriaalkorpuse 180. sapööripataljonis Hiiul.

Töötas Orissaare keskkoolis õpetajana ja direktorina (1960–1979). Suri 13. oktoobril 1995 Orissaares.

VIIARD, Aadu, nooremleitnant

Sündinud 5. aprillil 1918. a Tartus. 1938. a lõpetas Sõjakooli aspirantide jalaväeklassi laskurina. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks (1. oktoobril 1938) ja määrati elektrotehnikaklassi. Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmeesse. Represseeriti Nõukogude võimu poolt. Hukati 26. augustil 1944 Leningradis.

I.7. Sõjaväe Tehnikakooli III kursuse motomehaanikaklass

29. augustil 1938. a võeti allpool nimetatud vastu Sv Tehnikakooli ja määrati 1. oktoobrist 1938. a motomehaanikaklassi. Pärast kommunistlikku riigipööret suleti Sv Tehnikakool uute võimumeeste poolt ja Vabariigi Presidendi 8. augusti 1940. a käskkirjaga nr 63 ülendati nad alates 5. augustist 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnantideks (ilma sõjaväetehniku kutseta).

EINILA, Märt, nooremleitnant

Sündinud 23. novembril 1916. a. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning 1. oktoobril määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmeele. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. Teenis Eestis (sakslaste) moodustatud üksustes.

Elas ja töötas Rootsis Kalhällis. Su

teenistusest ja siirdus Deutsche Reichsbahni teenistusse. Sõja lõpus asus Thüringenis, millele järgnesid DP-laagrid Giessenis, Wiesbadenis, Frankfurtis, Hanaus ja Ludwigsburgis. Pärast kaheaastast haiglas viibimist emigreerus 1952. a Kanadasse, kus töötas Dominion Engineering Worksi tehases paberimasinate osakonnas konstruktori-joonestajana. Suri 14. juulil 1999 Kanadas Torontos.

KIPPER, Heino, nooremleitnant

Sündinud 8. oktoobril 1916. a. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning 1. oktoobril määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Töötas Tallinna Polütehnilise Instituudi lektorina. 1996. aastal elas Tallinnas.

KÜNNIS, Edgar, nooremleitnant

Sündinud 19. oktoobril 1915. a. Võeti 29. augustil 1938 vastu Sv Tehnikakooli ja 1. oktoobrist 1938 määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Viidi üle Punaarmeele, mille koosseisus langes sõja algul sakslaste kätte vangi. Hiljem teenis 3. Eesti brigaadis 42. rügemendi ja 20. relvagenaderide diviisi 45. rügemendi ülema käsundusohvitserina. 17. märtsil 1944. a langes Narva rindel Vepsküla juures diviisi 45. rügemendi II pataljoni 5. kompanii ülemana (*Untersturmführer*'i auastmes).

LUTS, Leonhard, nooremleitnant

Sündinud 26. novembril 1917. a. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning 1. oktoobril määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmeele. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. Teenis Eestis (sakslaste) moodustatud üksustes. Represseeriti Nõukogude võimu poolt. Suri 26. augustil 1956 Tartus.

NURMSE, Oskar, nooremleitnant

Sündinud 1. mail 1917. a. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning 1. oktoobril määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Pärast Sv Tehnikakooli sulgemist teenis Punaarmee 614. korpuse raske-suurtükiväepolgu koolis rühmaülemana. Langes sõja algul sakslaste kätte vangi. Teenis Eestis (sakslaste) moodustatud üksustes (*Untersturmführer*'i

auastmes). Represseeriti Nõukogude võimu poolt. Suri 13. novembril 1955 Nõukogude Liidus Karaganda vangilaagris.

NÕMM, Mihkel, nooremleitnant

Sündinud 14. detsembril 1915. a Pärnus. Pärast Vändra gümnaasiumi lõpetamist 1936. a astus sõjaväeteenistusse 5. suurtükiväegruppi, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Selle lõpetamise järel jäi sinna teenistusse portupeeaspirandina. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja 1. oktoobrist 1938. a määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Viidi üle Punaarmeesse, mille koosseisus langes sõja algul sakslaste kätte vangi. Sõja lõpul õnnestus pääseda Rootsi. 1947. a lõpetas Stockholmi Kuningliku Tehnikatükikooli masinaehitusinsenerina. Elas ja töötas Rootsis. 1996. a seisuga elas Rootsis Stockholmis.

REA, Valerian-Alfons (end. Matthiessen), nooremleitnant

Sündinud 1. jaanuaril 1917. a Tallinnas. 1936. a lõpetas Sõjakooli aspirantide klassi suuskraaturina. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja 1. oktoobrist 1938. a määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks ja määrati teenistusse 614. korpuse raskesuurtükiväepolgu automaatrelvade töökoja ülema abina. Represseeriti Nõukogude võimu poolt. Suri 27. mail 1975 Tallinnas.

RIIT, Leonhard, nooremleitnant

Sündinud 4. veebruaril 1916. a. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning 1. oktoobrist määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmeesse. Nõukogude Liitu siiski ei läinud. Langes Stalingradi all 7. detsembril 1942. a 36. politseipataljoni³⁶ rühmaülemana.³⁷

RINGVEE, Harry, nooremleitnant

Sündinud 16. märtsil 1914. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja 1. oktoobrist 1938. a määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Viidi üle Punaarmeesse, mille koosseisus langes sõja algul sakslaste kätte vangi. Teenis 1944. a Eesti Julgeolekupolitsei pataljoni rühmaülemana ja

³⁶ Saksa k *Estnische Schutzmannschafts Abteilung 36*.

³⁷ Oli pataljoni 1. kompanii rühmaülem. Suri haiglas samal päeval saadud haavadesse. Hukumiskohaks on märgitud ka Tšerniskovot.

pataljoniülema adjutandina. 1943–1944 õppis Bad Tölzi sõjakoolis III germaani ohvitseride kursusel, mille lõpetas *Untersturmführer*'i auastmega. Elas Kanadas Ontarios Peterborough's, kus suri 1997. a.

RINNE, Oskar, nooremleitnant

Sündinud 20. novembril 1915. a. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja 1. oktoobrist 1938. a määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks ja määrati teenistusse Punaarmeele 614. korpuse raske-suurtükiväepolku rühmaülemaks. Nõukogude Liitu siiski ei läinud.

Sõja lõpul pääses Rootsi, kus lõpetas Stockholmi Kuningliku Tehnikaülikooli masinaehituse alal. Elas ja töötas Rootsis Brommas. Suri 8. juunil 1985. a Stockholmis.

SAMEL, Aleksander, nooremleitnant

Sündinud 13. novembril 1915. a Tallinnas raudteelase peres. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning 1. oktoobril määrati motomehaanikaklassi. Sv Tehnikakooli sulgemisel ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Viidi üle Punaarmeele, kus teenis territoriaalkorpuse 415. üksiksidepataljonis rühmakomandörina. Arreteeriti Värskas laagris 14. juunil 1941. a ja küüditati Siberisse. 1941. a lõpul mõisteti Nõukogude võimu poolt surma, otsus viidi täide 20. juulil 1942 Norilskis.

SIBUL, Karl-Lembit, nooremleitnant

Sündinud 9. jaanuaril 1916. a Petserimaal Veriora vallas. Lõpetas Petseri gümnaasiumi. 1938. a lõpetas Sõjakooli aspirantide inseneriväeklassi pionieri alal. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks ja määrati elektrotehnikaklassi.

Kooli sulgemisel (1940) ülendati nooremleitnandiks ja viidi üle Punaarmee territoriaalkorpuse 201. pioneeripataljoni autotöökoja ülemaks (esialgse asukohaga Võrus). Langes 1941. a lahingute ajal Porhovi juures sakslaste kätte vangi ja viibis kuni 1942. a veebruari-märtsini Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris Ida-Preisimaal. Vabastati Eestis teenistusse astumise tingimisel. Valmistati ette Eesti piiripunktide kontrollohvitseriks ja valis teenistuskohaks Saaremaa, kus teenis siiski julgeolekupolitseis.

1943. a oktoobris mobiliseeriti endise kaadriohvitserina ja pärast Heide-laagris viibimist (1943/1944. a vahetusel) sai 3. SS-brigaadi 43. rügemendi II pataljoni pioneerikompanii ülemaks. 1944. veebruaris ülendati *Obersturmführer*'iks. 1944. a märtsis sai 20. diviisi 46. rügemendi pioneerikompanii ülemana Narva rindel haavata. 1944. a sügisel taandus Saksamaale, kus taasühines 20. diviisiga. Sattus sõjavangina Prantsuse tsooni, kust anti

1947. a Nõukogude võimule üle. Viibis 1955. aastani Sverdlovski oblastis Verhoturje vangilaagris. 1997. a seisuga elas Saksamaal Hagenis.

SOOMET, Valdur, nooremleitnant

Sündinud 31. detsembril 1916. a Saaremaal Massu vallas. 1936. a lõpetas Saaremaa Ühisgümnaasiumi humanitaarharu. Pärast Sõjakooli aspirantide jalaväekursuse lõpetamist 1937. a teenis portupeeaspirandina 10. üksikjalaväepataljonis Tallinnas. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks ja määrati 1. oktoobril 1938. a motomehaanikaklassi.

Muutunud olukordade tõttu ülendati 5. augustil 1940. a kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks. Teenis Punaarmee 180. diviisi sidepataljoni kooliroodu rühmaülemana. Sõja algul õnnestus tal Tallinnas “põranda alla” minna. Saksa okupatsiooni ajal õppis Tallinna Tehnikaülikoolis, kus arvestati Sv Tehnikakoolis sooritatud eksameid. 1944. a põgenes Rootsi, kus jätkas õpinguid Stockholmi Kuninglikus Tehnikaülikoolis. Lõpetas kooli 1947. a kevadel masinaehitusinsenerina. Töötas Rootsis kuni 1949. a alguseni, mil emigreerus Kanadasse, kus töötas Montrealis Dominion Engineering Works Ltd tehase vaneminsenerina. 1994. a seisuga elas Montrealis.

TUBALKAIN, Karl, nooremleitnant

Sündinud 24. juunil 1917. a Tallinnas. Pärast Tallinna Tehnikagümnaasiumi lõpetamist 1937. a siirdus sõjaväeteenistusse Tartu 2. üksikjalaväepataljoni, kust lähetati Sõjakooli aspirantide inseneriväe kompaniisse, mille lõpetas 1938. a kevadel. 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipnikuks ja 1. oktoobril 1938. a määrati motomehaanikaklassi. Muutunud olukordade tõttu katkestati kursus ja 5. augustist 1940. a ülendati ta kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Teenis pioneeripataljonis rühmaülemana ja seejärel Punaarmee 180. sapööripataljonis roodukomandörina, mille koosseisus viidi ta sõja puhkedes Venemaale. Langes 1941. a juulikuu alguse esimestes lahingutes Porhovi rajoonis sakslaste kätte ja viibis Ida-Preisimaal Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris, kust vabanes 1941. a novembris. Kodumaale jõudnud, töötas Tallinnas Kopli politseijaoskonnas. Teise Nõukogude okupatsiooni eel lahkus oma teenistuskohalt ja 2. novembril 1944. a põgenes Hiiumaalt paadiga Rootsi.

Õppis Stockholmi Kuninglikus Tehnikaülikoolis, mille lõpetas 1947. a masinaehitusinsenerina. Töötas Holmberg Industria A. B. ja Svenska Fläkt Fabriken A. B. konstruktsioonibüroos. 1951. a mais emigreerus Kanadasse ja töötas Montrealis DuPont of Canada ettevõttes konstruktori-joonestajana. 1955. a siirdus USA-sse. Töötas Ohios, alguses joonestajana ja hiljem *senior supervisor*’ina, erialaks raua töötlemine ja vastavate masinate konstrueerimine.

Abielust abikaasa Ritaga sündis kaks poega. Võttis osa Clevelandi Eesti Seltsi, Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku ja Ohio Võitlejate Ühingu tegevusest ning oli Clevelandi Kultuuraedade toimkonna liige. Suri 13. jaanuaril 1989 USA-s Ohios Clevelandis.

UUSIMAA, Oskar-Eugen, nooremleitnant

Sündinud 24. septembril 1917. a Tallinnas. 1937. a lõpetas Tallinna Tehnika-gümnaasiumi. Teenis aega Sõjakooli aspirantide raskekuulipildurite-kompaniis (1937–1938). 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli, 1. oktoobril 1938. a ülendati lipnikuks ja määrati motomehaanikaklassi. Muutunud olukordade tõttu kursus katkestati ja alates 5. augustist 1940. a ülendati kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks. Ta määrati teenima Tallinnasse territoriaalkorpuse sidepataljoni teivasliini roodukomandörina. Põgenes Venemaale viivalt rongilt ja varjas ennast Alutaguse metsades kuni sakslaste saabumiseni.

Jätkas õpinguid Tallinna Tehnikaülikoolis kuni 1944. a sügiseni, mil põgenes Rootsi. Õppis Stockholmi Kuninglikus Tehnikaülikoolis, mille lõpetas 1947. a diplomeeritud insenerina masinaehituse alal. Siirdus Kana-dasse ja 1960. a edasi USA-sse, kus töötas New Yorgis oma erialal. Kuulus Eesti Ohvitseride Kogusse ja oli New Yorgis Eesti meeskoori liige. 1997. a seisuga elas USA-s New Jersey osariigis.

VALDAS, Peet (end. Grünvald), nooremleitnant

Sündinud 2. septembril 1915. a Pala vallas talupidaja pojana. 1933. a lõpetas Hugo Treffneri Gümnaasiumi humanitaarharu. Teenis auto-tanki rügemendi autokompaniis Tallinnas 1934. a, kust ta lähetati Sõjakooli aspirantide inse-neriväe kompaniisse, mille lõpetamisele järgnes teenistus portupee-aspirandina. 29. augustil 1938 võeti vastu Sv Tehnikakooli, ülendati lipni-kuks (1. septembril 1938) ja 1. oktoobril 1938. a määrati motomehaanika-klassi. Muutunud olukordade tõttu kursus katkestati ja 5. augustil 1940. a ülendati ta kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Määrati territoriaalkorpuse 614. sidepataljoni rühmaülemaks. Sõja algul 1941. a juuni lõpul viidi üksus Värskla laagrist läbi Tapa Venemaale, kus sattus Porhovi rajoonis sakslaste kätte vangi. Pärast kaks nädalat Pihkva vangilaagris viibimist vabastati. Teenis alates 1942. a Pihkva rajoonis paik-nenud pataljonis. 20. septembril 1944. a lahkest Tallinnast Rootsi, kus viibis 10 kuud metsatööl. Hiljem täiendas oma teadmisi Stockholmi Kuninglikus Tehnikaülikoolis ja töötas masinaehituse insenerina Rootsis, Brasiilias ja USA-s. 1996. a seisuga elas Rootsis.

VIIRSALU, Richard, nooremleitnant

Sündinud 15. septembril 1917. a Rakveres. Pärast gümnaasiumi lõpetamist siirdus sõjaväeteenistusse, kus ta lähetati Sõjakooli aspirantide kursusele. Lõpetas selle suurtükiväelasena (1937) ja ülendati lipnikuks (24. veebruaril 1938). 29. augustil 1938. a võeti vastu Sv Tehnikakooli ja sõjaväe tegevteenistusse ning määrati motomehaanikaklassi. Muutunud olukordade tõttu Sv Tehnikakool suleti ja 5. augustil 1940. a ülendati ta kutseohvitseri õigustega nooremleitnandiks.

Tennis Punaarmee 625. korpuse kergesuurtükiväepolgu koolis Lauras ja Tartus rühmaülemana. Sõja alguses viidi väeosaga Venemaale, kus sattus juulikuu alguses 1941 esimeste lahingute ajal sakslaste kätte. Viibis sõjavangina Ebenrode ja Stablacki sõjavangilaagris. 1942. a märtsis vabastati sõjavangist. Kodumaale saabunud, suunati Eesti Julgeolekupolitsei teenistusse ja hiljem oli julgeolekupolitseis pataljoniülema adjutant. Omal soovil viidi üle 20. relvagrenaderide diviisi suurtükiväerügementi (*Untersturmführer*'i auastmes). Kui diviis Eestist taandus, jäi Eestisse, kus tegutses metsavennana ja langes 1947. a Alutagusel.

